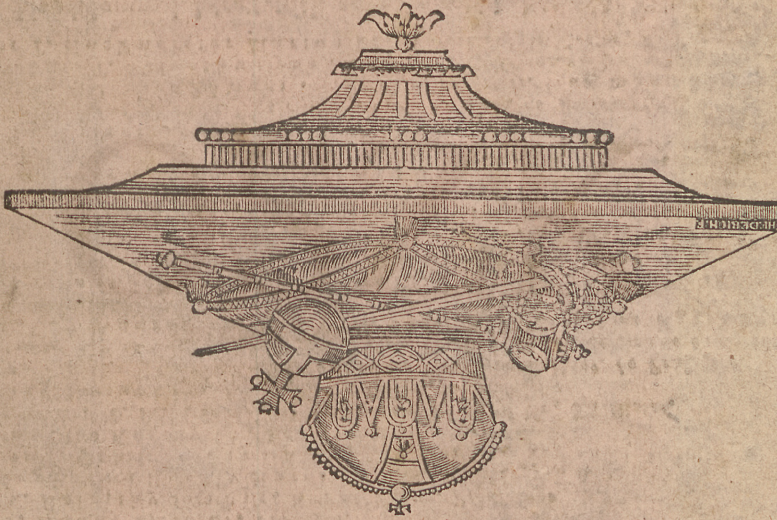

M

302164

A

Printetö jog Elemci
irta
Csatski Inve.

A

BÜNTETŐJOG ELEMEI

VEZÉRFONALUL

BIRÁK- ÉS ÜGYVÉDEKNEK

A FENYITŐ BIRÓSÁGOK ILLETŐSÉGE

ÉS

BÜNVÁDI ELJÁRÁS TÁRGYÁBAN

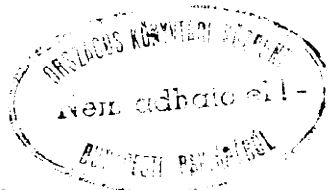
KIADATOTT

LEGFELSŐBB PÓTLÓ IDEIGLENES RENDELETNEK

ALKALMAZÁSÁNÁL.

IRTA

CSATSKÓ IMRE.

PEST, 1850.

EMICH GUSZTÁV BIZOMÁNYA.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK Ielt.
Könyvek
B. V. 596 / 1961.

M 202. 164

NYOMATOTT EISENFELS KÖNYVNYOMDÁJÁBAN.

ELŐSZÓ.

E dolgozatom elkészítésére okul szolgált a fenyítő bíróságok illetősége és bűnvádi eljárás tárgyában kiadott pótló ideiglenes legfelsőbb rendelet, minek első §§-ban említetnek a megyei és járási bíróságok illetőségéhez tartozandó bűnök, vétségek és kihágások. Ezeknek figyelmes olvasása több kérdésre adott alkalmat. Különösen: milly büntetések rendelendők az 1-ső §-ban előadott bűntények ellen? miután a magyar törvények, mikre a rendelet 2-, 4-, és 6-dik §§-ban az illető bírák utaltatnak, azokról vagy nem emlékeznek, vagy a mult századok kegyetlen szelleme szerinti büntetést szabnak. Mellyek az említett bűnöknek egyes esetei, fokozatai? miután némelly bűnök csak megnevezve vannak, mint például: a pártütés, felségsértés, zendülés, lázadás, közhitelbeli papiroknak és bankjegyeknek utánzása és hamisítása, pénzhamisítás, gyilkosság, agyonütés, párviadal, gyujtogatás, rablás, sat; más bűnöknél pedig csak a felsőbb fokozatu esetek vannak előadva, az alsóbb fokozatuak mellőztével, mint: a hivatalhatalommali visszaélésnél, méhmagzat-elhajtásnál, gyermek kitételénél, testi sérelmeknél, lopásnál, elsikkasztásnál, csalásnál, sat. A magyar büntörvényekből e hiányt pótolni annak tökéletlensége mellett lehetlen; s így lehetlen egyszersmind, hogy a bíró tudja: melly bűnesetek tartoznak különösen a járási első osztályu (testületi) bírósághoz.

Czélszerűnek véltem tehát e kis munkát a birák- és ügyvédeknek némi vezérfonalúl szolgálhatót készíteni; minek első, t. i. a büntetőjog egyetemies részében előadnám az általános elveket, mellyek minden alkotott büntörvényeknek alkalmazásánál használhatók, különös részében pedig a bünöket s ezeknek büntetéseit, S mert ugy láttam, hogy az említett rendeletben a bünöknek körülírásai, hol adattak, az austriai büntörvénykönyvből vétettek, és a birodalmi alkotmánynak 24-, és 68-dik §§-ban ki van tűzve az irány, miben a magyar országgyűlésnek működnie kellend, hogy a büntető jogot illetőleg is a birodalom minden részeiben kívánatos öszhangzat létesitessék; legalkalmasbnak véltem a bünöket és büntetéseket az 1803-ki austriai büntörvénykönyv szerint, a folyó évi Január 17-kén kelt legfelsőbb parancs által tett enyhítő korszerű változásokkal, adni elő; megemlitév mindenütt a magyar büntetőjognak oda vonatkozó rendeleteit.

Mellöztem minden észrevételeket, csupán arra szoritkoztam, mi szükségesnek látszott, hogy a tárgyul vett legfelsőbb rendeletnek alkalmazását könnyitsem. Bővebb fejtegetése e fontos s a külföldiektől nagy szorgalommal művelt jogtudomány-résznek nyugottabb időt, de az iró részéről is nyugottabb kedélyt igényelvén. — Addig használd kegyes olvasó e kis munkát hivatásod szerint némi segédeszközül a gonoszok fékezésére, az igazak védelmére, s talán egy kevés tanulságodra.

Pest, 1850-ki Junius havában.

As iró.

A büntetőjog elemei.

1. §. *A büntetőjog fogalma.*

Létezik az álladalomban a büntető hatalom, és gyakoroltatik az a törvényhozók és bírúk által, miszerint azok törvényben meghatározzák ama jogos feltételeket, mellyek alatt a büntetés végrehajtását akarják; ezek pedig e feltételek alatt a büntetést végrehajtják. Rendszeres foglalatja e jogos feltételeknek (jogtanoknak) teszi a büntetőjogot, mint tudományt, tárgyilag véve; e feltételeknek ismerete pedig kapcsolva az alkalmazási ügyességgel a büntetőjogot a lanyilag véve, s pedig a csupa ismeret az elméleti, az ismeret kapcsolva az alkalmazási ügyességgel a gyakorlati tudományt.

2. §. *A büntetőjog részei.*

A büntetőjognak két része van: egyetemies, közös (allgemeiner Th.) és különös (besonderer Th.). Az egyetemies rész előadja ama feltételeket, mellyek minden esetben a büntetőjognak gyakorolhatására megkívántatnak; a különös rész előadja az egyes bűnöknél megkívántató kellékeket és az azok ellen rendelt egyes büntetéseket.

A büntetőjog egyetemies része a büntetőjognak természetéből fejtegeti a szükséges feltételeket, mik az alkotott büntörvény-könyvekben, ezeknek tökélye szerint, nagyobb vagy kisebb mértékben elfogadvák; különös része, kivált a büntetéseket tekintve, inkább függ a törvényhozónak önkényi elhatározásától.

A büntetőjog egyetemies része.

3. §. *A büntetőjog alapja.*

Ez a magánosokat tekintve, az egyenlőség elve, mi szerint mindenki jogainak sérthetlenségét csak addig kö-

vetelheti, míg ő másnak jogait sértetlenül hagyja; ha tehát azokat sérti, tulajdon jogainak sérthetlenségét elveszti, s pedig oly mértékben, mint ő másnak jogát megsértette.

Az álladalmat tekintve: ennek joga minden eszközök között, mik az álladalom céljára alkalmasak és szükségesek; mert pedig egyéb, ámbár szelidségöknél fogva ajánlandó eszközök, mint nevelő-intézetek, rendőri intézkedések, a bünt közvetlen akadályozó kényszer nem elegendők a közbiztosság fentartására, hanem a tapasztalás tanúsága szerint e végre a büntetés kihirdetése s végrehajtása is alkalmasak és szükségesek, tagadhatlan, hogy az álladalomnak van büntetőjoga.

L. bővebb megalapítását a büntetőjognak: Csatskó Büntetés-jogi elméletek, tekintettel a büntetés fajaira, különösen a halálbüntetésre sat. I: 96-dik lap.

Az egyenlőség elve a büntetéseknel nem használható anyagilag: szemet szemért, vért vérért, hanem alakilag; miszerint mindazok, kik a bünt és büntetést ismerik, meggyőződjenek arról, hogy a bűnös érdeme szerint bűnhődött. S itt a nép állapotjára anyagi és kivált szellemi tekintetben kell figyelmezn.

Az álladalom, megtartván a büntetésnek jogos mértékét, a büntetés nemei és fokai között választhat, de a nyilvános szabadságot, a szeretet és könyörületesség törvényét tekintve, szigorúbb büntetéstne rendeljen, mint a fenlevő körülményekben a közbiztosság fentartása szükségképen megkívánja.

Az ausztr. 1803-ki büntörvénykönyvet hirdető legfelsőbb patens ez elvet magáénak vallja.

A közbiztosságot fentartani nemcsak az álladalomnak, mint egy egésznek, hanem minden magánosnak is érdekében van, miből ered a magánosok joga a bűnös elleni büntetésnek végrehajtását sürgetni. (Magán vád.)

Midőn az elkövetett bűn által valakinek anyagi kár okoztatott, mindig fenmarad az álladalom jogán kívül: a bűnöst büntetni, a károsított magánosnak joga: kártalanítást kívánni. E két jog egymástól független úgy, hogy ha a károsított magános lemond jogáról: kárpótlást kívánni, fenmarad az álladalom joga: a bűnöst büntetni, s ha az álla-

lom büntetőjogáról lemond, ezzel a magánosnak joga a kártalanításhoz meg nem semmisül.

Ez elv mellett nyilatkozik az austr. büntörvénykönyv I: 27, 35. §§; II: 22. 27. §§. Ezt tartják honi törvényeink is, 1715: 48.

Az austriai: „Strafgesetz über Verbrechen und schwere Polizey-Übertretungen,“ két részből áll; az 1-ső rész előadja a bűnöket s az ezek iránti birói eljárást, a 2-dik rész a nehéz rendőri kihágásokat, és az ezek iránti eljárást. — Az illető szakaszokat tehát, a részt római, a szakaszt pedig arab számmal jelölvén, fogom idézni, illy módon: II. 25. §; I: 56. §.

4. §. A büntetőjog alanya.

Büntetni a kihirdetett büntörvény következtében lehet; tehát csak azt lehet büntetni, ki a törvénynek alávetve van, akár örökös, akár ideiglenes alattvaló az.

Az uralkodó fejedelmeket a büntörvények szerint büntetni nem lehet, mert ő ezeknek alávetve nincsen; az általa elkövetett sérelmek úgy tekintendők, mint az alap és természeti törvényeknek sérelmei. Ez következik amaz alkotmányi elvből is, hogy a fejedelem szent és sérthetetlen.

A császári ház tagjait illető bíróságra nézve a házi törvényeknek rendeletei épen maradnak. 1849. Márt. 4. Alk. 105-dik §; Ideigl. bir. szerk. 5-dik §.

Valami társulatnak tagjait csak akkor lehet ilyeknek tekinteni, ha a társulat célját tekintve működnek; midőn tehát a társulat célját nem érdeklő bünt követnek el a társulatnak tagjai, csak mint egyes vagy szövetkezett bűnösök büntetendők, és ha péld. pénzbüntetésre vagy jószágelkobzásra kárhozzátanak, azt az egyes bűnös tagok pénzére vagy vagyonára lehet csak kiterjeszteni. Az ártatlan tagok, kik a bűnben részt nem vettek, ne büntessenek.

Az austr. I: 25 dik §. csak a bűnösöket akarja büntetni; a magyar jogtudósok a II. R. 16-dik cz. 3-dik §. szerint más véleményt követnek. L. V u c h e t i c h Instit. iur. Crim. hung. pag. 53; S z l e m e n i c s Feny. törvénysz. magy. törv. Budán 1836. 59-dik l.

A felebb említett elvet tekintve: ha álladalmunk határai között vitetett végbe bűn, akár bel, akár külföldi től, azt törvényeink szerint lehet büntetni; ha azokon kívül, ez esetben csak úgy érdekel a bűn minket, ha álladalmunkat egészben vagy valamelly részében érinti, s ha azt belföldi követte el, őt visszajötte után, törvényeink szerint ítéldhetjük; ha pe-

dig külföldi, akkor a sérelem ellenséges teltnek tekintendő. Ha külföldön minket nem érdeklő bűn követtetett el külfölditől, az hozzánk nem tartozik. A külföldön minket érdeklő bűnök iránt a nemzetek közti egyezkedés szükséges azért is, mert másként az ott bűnöző ellen a szükséges bűnvizsgálatot nem végezhetnők, ha őt büntetni akarnók.

Az austriai bűnjog (I: 30-dik §.) a belföldit mindig az austriai törvények szerint akarja büntetni, ha azonban már külföldön büntetését kiszenvette, nem lehet itthon is megbüntetni az I: 204-dik §. értelmé szerint. Ha külföldi az austriai tartományokban bűnözik, az austriai törvények szerint büntetettik; kivételnek a követséghez tartozó külföldiek, I: 221-dik §. 4. Ha külföldi külföldön követett el bűnt, mi az austriai álladalmat, nyilvános hitelleveleket vagy pénzt illeti, megfélepetése esetében az austr. büntörvény szerint büntetendő; úgy más bűnesetekben is, ha a külálladalom a bűnös kiadatását el nem fogadta; kivételnek van helye, ha a külföldi büntetés szelidebb, mikor ez rendelendő, I: 31—34-dik §§.—Honunkban a külföldi bűnösök is törvényeink szerint bűnhődnek, II: R. 5-ik cz. V u c h e t i c h p. 54. S z l e m e n i c s. 9-dik l.

5. §. A bűn fogalma.

A büntetőjognak alapja szerint bűn minden olyan cselekedet, mi által valami jog megsértetik, vagy a közbiztosság veszélyeztetik, és mert az illy cselekedeteket az álladalomnak joga van büntetés fenyegetése mellett tiltani, mondhatni, hogy büntetés fenyegetése mellett tiltott minden tett, bűn. Ez értelemben vett bűn magábanfoglalja mindazon tetteket, mik bűnöknek szoros értelemben, vétségeknek, és kihágásoknak neveztetnek. Ezeket bölcseletileg tekintve, a következő különbséget találjuk közöttök: némelly tettek t. i. olyanok, hogy közvetlenül sértenek valami jogot, némellyek pedig csak közvetve, veszélyeztetvén a közbiztosságot; azok bűnök, ezek rendőri kihágások, mert veszélyeztetik, a közbiztosságot, mit fentartani a rendőrségnek kötelessége. E szerint a legkisebb lopás is bűn.

Az alkotott törvényhozások a tágasb értelmű bűnöket nem e belső különböztető jel, hanem más külsők szerint osztályozzák, követvén leginkább a francia 1810-ki büntörvénykönyvet, miben 3. osztály van: a) *crimes*, bűnök, olly nagyobb büntettek, mik gyalázó, vagy testi büntetéssel fenyegettetnek, és az eskütszékek befolyásával ítéltetnek; b) *délits*, vétségek, — ezek ellen 5 naptól 5 évig tartható fogság, vagy pénzbüntetés 15 frankon felül van rendel-

ve, és a fenytő rendőri bíróságtól íteltetnek; *c) contraventions*, kihágások, — büntetésök 15 frankig, vagy 5 napi fogságig terjedhet, s a rendőri bíróság alá tartoznak. E hiányos felosztásról az austriai jogügyi minister Ö excellja 1849. Dec. 18-kán kelt és 1850. Jan. 17-kén legfelsőbbleg helyeslett előadásában alaposan így ítél: „A francia felosztás bűnökre, vétségekre, és rendőri kihágásokra első pillanatban elámit a gondolatnak meglepő egyszerűsége által; de hiányzik abban az igazság és benső alap. Bűnök és vétségek között (francia értelemben) nincsen belső lényeges különbség, a kettő között a határvonal egészen önkényi, és csak a fenyegetett büntetés mint külső ismervény szolgálhat azoknak különböztetéseül.“

Austriában szinte az 1803-ki büntörvénykönyv szerint megvolt a három osztály, mert voltak: bűnök, Verbrechen; nehéz rendőri kihágások, (schwere Policey- Übertretungen); csekély rendőri és közgazdasági kihágások, (geringe Policey und staatswirtschaftliche Übertretungen). Bűnök bűnözési szándékkal elkövetett nagyobb sérelmek, mik büntető eljárásra érdemesek; nehéz rendőri kihágások a csekélyebb szándékos sérelmek, s olly tettek' mikből bűn vagy más hátrány következhet, vagy mik a nyilvános erkölésiséget zavarják. A nehéz rendőri áthágások ellen nagyobb büntetést szabni nem lehet, mint a bűnök elleni legkisebb büntetés, t. i. 6 hónapi fogság; külön eljárás rendeltek a bűnökre, külön a nehéz rendőri kihágásokra nézve, s azokról bírák, ezekről politikai hatóságok ítéltek. Patens. *Einleit. és I: 15-dik 211-dik §§; II: 14-dik 276-dik §§.*

A mostani magas kormány szinte megtartani szándékozik a 3. osztályzatot az első folyamodványu három bíróság, t. i. a megyei bírósággal kapcsolt eskütszékek, járási collegialis és járási egyes bíróság szerint, miként a megyei bíróság az eskütszékekkel ítéljen nagyobb bűnökről, mik ellen legalább öt évi börtön rendelhető, politikai s a nyilvános érdeket közel illető bűnökről és sajtókihágásokról; a járási testületi bíróság kisebb bűnökről, és nehéz rendőri kihágásokról, mik ezután „vétségeknek, *Vergehen*“ neveztetnek, büntetésök börtön 6 hótól 5 évig; a csekélyebb kihágásokról az egyes bíró ítél, büntetésül szabhat fogságot 6 hóig. Ez osztályozások önkényiek, mert mint az említett ministeri előadás helyesen mondja: „eddig sem a tudománynak, sem

a gyakorlatnak nem sikerült, valami állandó és kirekesztő elvet felállítani, miszerint a bűnöket, vétségeket és egyszerű rendőri kihágásokat külön lehetne választani.“

Hasonlóképen a magyarországot illető ideiglenes rendeletekben is el van fogadva a három osztály, ugymint: bűn, vétség és kihágás. A bűnökről, mikre három évi fogságtól a legnagyobb büntetéseket egész a halálbüntetésig lehet rendelni, a megyei bíróság ítélend; kisebb bűnökről és vétségekről, mik ellen fogság 3 hótól 3 évig fenyegettetik, a járási testületi bíróság; csekély kihágásokról, mik egész három hó fogsággal fenyíthetnek, a járási egyes bíró. Pótló ideigl. II. rendl. 1—6-dik §§.

Magyarországnak eddigi törvényei és a törvényes gyakorlat szerint több fajai vannak a bűnnek tág értelemben, mert vannak bűnök szoros értelemben, (delicta publico-criminalia); közigazgatási vétségek, (delicta publico-politica); és magánvétségek, (delicta privata). Ezek miatt pert indít a megsértetett magános, azok miatt a tisztli ügyész; a büntetés nemére nézve is van különbség. Vuchetich Instit. iur. Crim. p. 47; Frank Közig. törvénye II. Rész 721 és 772-dik l. — Ezen kívül vannak még kisebb kihágások, miket megyékben a szolgabírák, városokban a kapitányság fenyítették, ezután pedig a járási egyes bíró fog fenyeíteni.

A polgárok jogai birói önkénynek volnának kitéve, ha annak meghatározása: mi bűn vagy nehéz rendőri kihágás, nem a törvényben foglaltatnék, hanem a bíróra hagyatnék; általában, de a körülményeket is tekintve, igen nehéz levén meghatározni, mi s milly mértékben veszélyezteteti a közbiztosságot? szükség tehát ez okból a birói eljárásnak bizonyos szabályt adni, s az önkényt fékezni.

Ez oka az austriai büntörvénykönyv rendeletének, miszerint csak olly cselekedetet lehet mint bünt, vagy nehéz rendőri kihágást büntetni, melly e törvénykönyvben azzá nyilvánítva van. *Eml. §. VII.* Illy rendelet csak ott lehetséges, hol rendszeres büntörvénykönyv létez.

6. §. *A bűn tárgya.*

A bűn mindig jogot tesz fel, mit sértünk vagy veszélyeztetünk, mert a közbiztosság is csak a jogok sértetlenség-

géből áll. A bűnnek tárgya lehet tehát minden akár személyi, akár dologi jog. Az, hogy valaki akadályozva van joga használatában, a jogot nem semmíti, s azért bűnözni lehet kiskorú, eszellen, alvó, részeg, sat. ellen. *Austr. I: 4-dik §.*

Hol jog nem létezik, ott bűn sem lehetséges. E szerint nem bűn:

1) a lopás vagy rablás szükségállapotban (Nothstand), midőn t. i. mi, nők, gyermekeink életének fentartására más jogos eszközünk nem volt; mert ez esetben a tulajdon jog megszűnik.

L. Csatskó Imre: Bevezetés a term. jogba és a tiszta által. term. jog. 320. s köv. l.

Mások szerint a szükségjog megszünteti a bűnt, mert az a pszichikai kényszer miatt, mit a szükség a szükségben levőre gyakorol, megsemmíti a cselekvőnek önkényét. *Austr. I: 2-dik §. e).*

A jelenvolt szükségget a vádlott tartozik bebizonyítani.

2) Midőn mást testi épségében vagy életében megsérünk, mert ő nekünk jogtalan, pótolhatlan kárt okozni igyekszik, és más szelidebb eszközünk nincsen jogainkat védelmezni, vagyis: a szükségvédelemkor (Nothwehr). Illy eset az álladalomban is adhatja magát elő, mert megtörténhetik, hogy az álladalom jogainkat védeni nem képes, péld midőn rögtön, vagy magányosságban támadtatunk meg.

Austriában a szükségvédelemkori gyilkolás sem bűn, ha a védelem szükséges volt tulajdon, vagy embertársunk életének, vagyonának, szabadságának védelmére I: 127-dik §. — Hasonlóképp rendelkeznek Magyarhonra nézve a III. R. 21—24-dik cz.

L. Csatskó f. e. munkája 215. s köv. l.

3) Midőn valakinek olly jogát sértjük meg, melyet ő törvényes, bírói ítélet által elvesztett: más épen maradt jogaiiban azonban őt sérteni lehet. Így az austr. I: 4-dik §. szerint bűnt bűnösön is lehet elkövetni.

Figyelembe veendő itt az is, hogy a vádlottat ítélet által elvesztett jogától megfosztani rendesen az álladalomnak van joga, ha tehát péld. nem követünk is el gyilkosságot, midőn azt öljük meg, ki a jogot életéhez halálítélet által el-

vesztette, de sértjük az álladalmat jogában, a hozott ítéletet végrehajtani. *1-ső Mátyás VI: 51.*

4) Midőn valaki a bűnben megegyez, lemondván jogáról, miről lemondani joga van, péld. tulajdonjogról, mikor lopás vagy rablásról szó nem lehet. Ha jogáról, mert azzal nem is birt, péld. a kiskoru, vagy másnak sérelme nélkül, le nem mondhat, akkor a megegyezés a bünt nem semíti, így ha nő az elcsábításban megegyez. *Austr. I: 4-ik §*

7. §. *A bűnnek kelléke alanyra nézve.*

A bűnnek fogalma szerint csak külső cselekedet lehet bűn, belső nem, mert illyennel másnak jogát sérteni, a közbiztosságot veszélyeztetni nem lehet. Gondolatért büntetni senkit sem lehet. *Austr. I: 8-dik §.*

De külső cselekedet is akkor mondható bűnnek csak, mikor a cselekvőben megvannak ama tulajdonok, mik megkívántatnak arra, hogy a jelenlevő sérelmet úgy tekinthessük, mint emberi cselekedetnek eredményét, nem pedig mint gépi hatást. Ehhez szükséges az eszmélet és az akarat önkényi elhatározhatása.

Eszmélet tekintetéből megkívántatik a tudaton kívül általában, hogy jelenlegyen a tudat a cselekedetnek viszonyáról a cselekvőhöz; annak természetéről, s eredményéről; viszonyáról a tárgyhoz, mire irányoztatik, s arról, hogy az büntetés fenyegetése alatt tiltva van. Ha e tudat akaratunk nélkül vagy mindig, vagy csak az időben hiányzott, miben a büntényt elkövettük, akkor a cselekedetet nekünk tulajdonítani nem lehet, tehát azt sem mondhatni, hogy bünt követünk el.

A szükséges tudatot akaratunk ellen is akadályozó körülmények lehetnek: az ifju kor, ehhez hasonlitható vénség, vadsági állapot, siketnémáknáli neveléshiány, butaság, szellem- vagy kedélybetegség, nagy indulat, kábító ijedség, nagy részegség, álom, elhárithatlan hiba, vagy tudatlanság, sat.

Austriában a büntetőtvény tudatlanságával senki sem mentheti magát, I: 3-dik §. Azonban a tudat hiánya miatt nincsen bűn jelen, ha az ész használata mindig hiányzik, vagy csak akkor hiányzott, mikor a büntényt elkövette a vádlott; ha bűnre nem vonatkozott szándék-

ből eredett, s a cselekedet tudatát akadályozó teljes részegség, vagy más eszmélet-zavar van jelen; ha a cselekvő a 14. évi kort még túl nem haladta, (10 évig otthon fenytendő, 14 évig pedig csak rendőrileg, II: 4-dik §.); ha hiba miatt a tettben nem lehetett bünt gyanítani, ha a sérelem esetleg, hanyagságból, vagy a cselekedet következményeinek tudatlanságából eredett; I: 2-dik §. a. b. c. d. f. g).

Tekintve az önkényi elhatározhatást, megkívántatik olly állapot, miben akaratunktól függjön a bűntényt véghezvinni vagy nem; ha tehát az illy állapot akaratunk nélkül hiányzott közbejött kényszer miatt, akkor a bűntényt nekünk bűnül tulajdonítani nem lehet.

Az önkényt megsemmítő kényszer lehet physikai, testünkre, vagy psychikai, lelkünkre ható. A physikai kényszer megszünteti önkényünket, ha az physikai, testi erőnket meghaladja, miért is az illy kényszert elmellőzni tehetlenek vagyunk. Eredhet e physikai kényszer vagy más embertől, vagy a természettől; ennek hatása kitünőleg mutatkozik akkor, midőn valamit elmulasztva bűnözünk.

A psychikai, lelki vagy erkölcsi kényszer megsemmíti az önkényt, ha általa életünk, vagy más pótolhatlan tulajdonunk elmellőzhetlenül veszélyeztetik; miféle veszély támadhat valami esetből, péld. tűz, vízáradatból, vagy más embernek fenyegetéséből, lelki kínzásból. Az önkényt akadályozhatja még a vak, vagy a törvényes előljárárság iránti engedelmesség, ellenállhatlan belső inger, péld. beteges, vagy egyébként ingerlékeny állapotban (terhes nőknél).

Természetes, hogy a kényszer csak akkor ment minket az elöadattak szerint, ha attól másként nem szabadulhattunk, mint a bűn elkövetése által; mert ha a kényszer más czélből használtatott, az minket a bűn miatt nem ment, mert a bűnre nézve nem is volt kényszer jelen.

Austr. I: 2-dik §. e.) szerint nem bűn, ha a tény ellenállhatlan kényszer miatt következett.

8. §. A bűnösségnek alanyi belső mértékéről, különösen:

I. A gonoszságról (*dolus*).

Meglevén az emberben a tudat és az önkény, mint minden betudhatásnak szükséges kellekei, vannak még olly körül-

mények, mik a bűn miatti betudásnál lényeges különbséget okoznak; ezek az embernek vagy belső, vagy külső cselekvőségét tekintik (belső elhatározását, vagy azt, mit külsőleg tesz akarójának végrehajtása miatt), s e szerint az alanyi mérték belső vagy külső.

A bűnalany belső cselekvőségét illetőleg lehetséges, hogy tudta a cselekedetéből eredő bünt, vagy pedig azt nem tudta; e tudat-hiány vagy neki tulajdonítható, vagy nem. Ha a szükséges tudat hiányát a cselekvőnek tulajdonítani nem lehet, megszűnik minden beszámítás lehetsége; fennmarad tehát még két eset.

Ha tudta, hogy tetteiből bűn következni fog, akkor gonoszság (dolus) van jelen; ha azt nem tudta, de tudhatta volna, akkor vétség (culpa).

Fő kellék a gonoszságnál az, hogy tudta legyen a cselekedetéből bekövetkezendő bünt, mikor azt is mondhatni, hogy akarta azt; mert ha, tudván a cselekedetéből bekövetkezendő bünt, ezt nem akarta vala, a cselekedetet nem teljesítette volna.

Az nem szünteti meg a gonoszságot, hogy a bűn csak külső körülmények összehatása miatt következett, vagy a bűn a cselekedetből nem közvetlenül, hanem közvetve eredt, vagy hogy főleg egy bünt szándékolt, de más következett, s. ha e körülményeket a bűnös tudta.

Az austr. I: 1-ső §. a bűnhöz gonosz szándékot kíván; de a gonosz szándéknak fogalmát igen kiterjeszti, mert akkor is jelenlenni mondja azt, mikor más gonosz szándékból valami tétetett vagy mulasztott, miből a támadott rossz közönségesen következik, vagy könnyen következhet. Ez tudat nélkül is megtörténhet.

A főnemlített tudat fő és nélkülözhetlen kelléke a gonoszságnak, de lehetnek oly körülmények jelen, mikből kitetszik, hogy a bekövetkezendő bűnről tudat tisztább, bizonyosabb, és az e mellett elhatározó akarat eltökélettebb volt. E körülmények, miknek előbbi osztálya az értelemre, utóbbija pedig az akaratra hat közvetlenül, eszközlik a gonoszságnak különböző fokait.

A tudat tisztaságát, és bizonyosságát emelik: jó nevelés, magas műveltségi fok, foglalkozásból

eredett pontosabb ismerete a bűnnek, péld. bírónál, ügyvédnél; különös hirdetés és tanítás a bűn körül; tartós megfontolás; hasonló bűnérti bűnhődés, sat. **Eltökélett rossz akaratot tanúsítanak:** hiánya a külső ingernek, belső és külső akadályok, péld. becsületérzet; hajlam, és szeretet a megsértetett iránt; különös megerőtetés, ravaszság, kitartás, vakmerőség; kegyetlenség, tetemes károsítás, sat.

Az austr. büntörvénykönyvben mint súlyosbító körülmények megemlítvék: érettebb megfontolás, szorgalmas előkészület, hasonló bűnérti bűnhődés. *I: 36, 37-dik §§.*

Olly körülmények ellenben, mellyek a tudatot homályosítják (de meg nem semmítik) és az elhatározást könnyítik, a gonoszság fokát alább szállítják. Ilyenek a tudatot tekintve: a rossz nevelés, szokás, fiatalkor, elmegyöngeség, mélaság, siketnémaság, részegség, indulat, testi vagy lelki betegség, vénség, külsőérzék hiánya, álm, alvajárás, sat. Az elhatározást könnyítik: csábítás, parancs, rábeszélés, erőszak, fenyegetés, megbántás, szegénység, véletlen alkalom. — E körülményeknek hatása nem szorosan egyre szorítkozik, mert a mi a tudatot homályosítja, annak az elhatározásra is van befolyása, és viszont.

Az austr. büntörvényekben mint szelidítő körülmény jön elő: 20. éven alóli életkor, értelemgyöngeség, igen elhanyagolt nevelés, közönséges emberi érzelemből eredett heves kedélyindulat, unszolás, félelem, engedelmisség, véletlen alkalom előzőtt bűnözési szándék nélkül, nyommasztó szegénység, igyekezet az okozott kárt megtéríteni, vagy más rossz eredményt akadályozni. *I: 39-dik §.*

Mert mindenkiről természeti jogainál fogva fel kell tennünk, hogy jogos mindaddig, míg be nem bizonyítottatik, hogy jogtalanságot követett el, szükséges a gonoszságot, mi jogtalanságot feltételez, bebizonyítani vagy a dolog természetéből, levén olly bűnök, miket gonoszság nélkül végbevinni nem lehet, vagy a bűnösnek törvényes vallomásából. *Austr. I: 413-dik §.*

Bűnnek fogalmához (szoros értelemben) és a büntetés rendelkezéséhez gonoszság kívántatik, ha tehát a gonoszság hiányzik, nem lehet a vádlottat bűnösnek mondani, sem büntetni.

Austriában törvény elleni cselekvés vagy mulasztás nehéz rendőri kihágás, ha a gonosz szándék hiányzik, *II: 5-dik §.* Esetleges részegségben elkövetett bűnök mint rendőri kihágások fenytendők, *II: 3-dik §.*

II. A vétkességről (*culpa*).

A vétkességnek lényege abból áll, hogy a cselekvő nem tudta a cselekedetéből bekövetkezett sérelmet, ámbar tudhatta volna. A vétkességet tehát csak azért lehet fenyíteni, mert a cselekvő nem használt elegendő figyelmet, körültekintést, szorgalmat, mik által magának szükséges tudomást szerezhethetett volna a törvényről, a cselekedet természetéről, s ennek törvényhezi viszonyáról, és így elmulasztotta mind a természeti, mind pedig az alkotott jog által parancsolt kötelességét: tehetsége szerint azon igyekezni, hogy cselekedetéből sérelem ne következék. A vétkességnél csak a tettnek külső eredménye ellenkezik közvetlenül a büntörvénnyel, belseje pedig az akarat, nem: a gonoszságnál mind az akarat, mind a külső tett ellenkezik a törvénnyel.

A vétkességnek közösen elfogadott három fokozatáról, t. i. tág, csekély, legcsekélyebb vétkesség (*culpa lata, levis, levissima*), az észrevételünk, hogy az azokat egymástól elkülönítő jegyeket nem lehet oly pontosan meghatározni, miszerint mondhatnók: a jelen bünténynél a vétkességnek e, a másiknál a vétkességnek más foka van meg. A vétkesség fokát csak más hasonló esetek összehasonlításából lehet megtudni a szerint, a mint péld. nagyobb vagy kisebb könnyelműség, gondatlanság, pajkosság sat. mutatkozik. Így nagyobb a vétkesség: ha a vétkes tett más jogtalan tétből eredett, mint, ha ez szabad volt; ha a cselekedet maga elegendő volt a sérelem eszközlésére, mint, ha ahhoz külső körülmények is járultak; ha a cselekvő foglalkozásánál vagy hiánytalánál fogva nagyobb vigyázatra köteleztett, vagy könnyebben átláthatta a bekövetkezett rosszat; ha hasonló tettért már bűnhődött, sat.

Sok függ a vétkesség fokának meghatározásánál a vádlott egyéniségétől, mint műveltségi fokától, jellemétől, mérsékletétől, korától; az állapottól, miben a tettet véghezvitte, sat.; sok függ a bírónak tulajdonaitól is, mik szerint szigorú és komoly bíró csekélyebb vétkességet is nagyinak fog állítani, nem oly szigorú és komoly bíró pedig nagyobb vétkességet kisebbnek fog tartani. Az mégis bizonyos, hogy a vétkességnek fokát egyes esetekben csak a bíró ítélheti meg, ki a bünténynek minden körülményeit, mik

a legkülönbözőbbek lehetnek, kitudni köteles. A törvényben elegendő meghatározni a fenytéket a legnagyobb fokú vét-
kesség ellen; a vétességnek számtalan fokai szerint a fenyté-
k nagyságának kiszabását a bíróra kell hagyni.

9. §. *A bűnösségnek alanyi külső mértékéről, kül- lönösen:*

I. Többek részvétéről a bűnben.

A mit valaki külsőleg tesz a bűnténynek végrehajtása miatt, az nagyobb vagy kisebb elhatározottságot tanúsíthat a cselekvőben, nagyobb vagy kisebb összekötésben lehet a bűntényvel, miszerint a bűn és az ehhez alkalmazandó büntetés nagysága is változik.

Lehet, hogy egy valaki határozza el magát a bűnre, s azt végbe is viszi, vagy pedig hogy annak létesítésén többen működnek, kik bűnrészesek. A bűnrészesek vagy azon működnek, mi a bűntény létrehozására közvetlenül vezet, vagy azon, mi ennek létrehozását elősegíti: azok büntársak, ezek bűnsegédek. A büntársak cselekvőségében elegendő, a bűnsegédekében pedig mellékes oka foglaltatik a bűn létének.

A büntársak vagy bűnszerzők közt ismét lehet olyan, ki főoka a bűnnek, és ez főtárs, főczinkos. A ki testi erei által eszközölte a bűnt, az fizikai, a ki pedig lelki befolyás által, az értelmi szerzője a bűnnek. Ilyen, ki felbujtás, megbízás, parancs, fenyegetés, ígért, tanács, tévelynek, vagy kedélyindulatnak előidézése, vagy a már fönlevőnek használata sat. által eszközölte a bűnt.

Ha valaki felbujtás, megbízás következtében követett el bűnt, és oly mértékben, mint megbízva volt, akkor az egész bűn a megbízónak mint szerzőnek betudható, a bizományosnak pedig mint büntársnak; szinte ugy akkor is, ha a nagyobb rossz a megbízott bűnből előlátva mint annak eredménye következett. Ha pedig a bizományos önkényt több rosszat okozott, s így nagyobb bűnt követett el, ez egyedül neki tulajdonítható.

A felbujtót nem menti az, hogy a felbujtatottnak hajlama volt már az elkövetett bűnre, ha ez mégis nem tett többet,

mint mire felbujtatott; azonban a megvolt hajlam a felbujtatottnál súlyosbitandja a betudást.

A csábitónál nagyobbbitja a beszámítást az, hogy mást elcsábitott, s pedig a szerint, a mint eddig jó vi-seletűt, vagy már bűnöst csábitott el; az előbbi esetben a közbiztosságnak új ellenséget szerzett, de befolyását is erőlyesebbnek tehetni fel akkor, mint mikor már bűnözöttet csábitott el.

Az nem kisebbíti a betudás nagyságát a felbujtónál, hogy a felbujtatott önkényt elállott a bűn végbevitelétől. A megbízás visszavétele is csak akkor ment, ha a megbízó a bűn végbevitelét akadályozza egyszersmind, vagy a felsőbbségnek jelentést tesz oly szándékból, hogy a bűn akadályoztassék.

Ha többen különböző időben részesültek a bűnben, természetes, hogy azt a sérelmet, mit az előbbi okozott, az utóbbinak betudni nem lehet.

Ha többen ugyanegy időben okoztak valami sérelmet, péld. sebek által halált, és egyiknek tette nem volt elegendő a fősérelmet előidézni, akkor őket erre nézve csak mint segédek lehet büntetni; ha pedig egyiknek tette elegendő volt a fősérelmet okozására, s ez tudatik is, akkor ezt mint szerzőt lehet büntetni.

Ha többen előleges megegyezés szerint követtek el bizonyos bűnt, akkor mindnyájokat úgy lehet büntetni, mint szerzőket; ha pedig több, még bizonytalan bűnök elkövetése miatt szövetkeztek, akkor csak oly bűnért lehet őket büntetni, millyben részt vettek. (Complott, Bande).

A bűntárs, vagy segéd, lehet a bűnre nézve nemi, vagy faji (generalis, specialis), a mint t. i. ama bűnnek, mit a főtárs vagy szerző elkövetett, neme vagy faja reá is alkalmazható. Például: az egyik fiu mint szerző, a másik mint segéd működött a szülegyilkolásnál; itt a segéd faji, mert a segéd-fiu is szülegyilkolásban részes; ha e bűnben a főbűnöst idegen segítette, ez nemi segéd, mert őt illetőleg nem szülegyilkolás, hanem általában gyilkolás van jelen. Súlyosb a betudás a faji, mint a nemi segédnél, valamint a bűnnek faja is súlyosabb szokott lenni, mint annak neme, a jelenlevő terhelő körülmény miatt.

A segéd nagyobb vagy kisebb részt vehet a bűnben, mi szerint az osztán közvetlen, közelebbi, vagy közvetett, távolabbi segéd. Elvászto vonalt, mi szerint meghatározhatnók: meddig terjed a közelebbi, meddig a távolabbi segédnek működése, kijelölni nem lehet, hanem több hasonló esetet, vagy egy esetben több segédnek cselekvését összehasonlítván, mondhatni, hogy az egyik közelebbi vagy távolabbi segéd, mint a másik, a mint többet, vagy kevesebbet tettek a bűn végrehajtásánál. A közelebbi segéd bűnösebb, mint a távolabbi, de milly arányban? azt a bíró ítélheti meg minden egyes esetben a fenlevő körülmények szerint; s e helytt is elegendő, ha a törvény meghatározza a legnagyobb büntetést, mit a legközelebbi segéd ellen különféle bűnöknel rendelni szabad: az egyes esetekbeni büntetés kiszabását engedje át a bírónak.

A bűnben részt lehet venni annak végbevitel után is, pártolás által (fautor delicti); ez a bűnöst vagy a bünt tekintti inkább, és tényleg vagy tagadólag mutatkozik. Ha a pártolás a bűn elkövetése előtt ígérve volt, segítség faja. *Aust. I: 6-dik §.*

Az előadottakból látszik, hogy különféle részt lehet venni a bűn elkövetésében, s a mint e részvét különbözik, úgy büntetés-sulyosbitás, vagy szelidítésnek van helye. Milly mértékben? az egyes esetekben mutatkozó körülmények szerint a bíró határozhatja meg.

Austriában sulyosbitó körülmény, ha valaki bűnre csábitott, ha szerző, felbujtó, fővezér a többektől elkövetett bűnnél, *I: 37-dik d. e).* Bűnös az is, ki tanács, tanítás, parancs, dicséret által a gonosztettet előkészítette, szándékosan okozta, annak teljesítésére az eszközök szándékos megszerzése, az akadályok mellözése, vagy más mód által segédelmet adott, annak biztos teljesítésére hozzájárult, vagy előre a bűnösselel a végbeviendő tett utáni segítségről, vagy a nyereségy részéről és előnyről egyezkedett. *I: 5-dik §.* Itt emlitenek a büntársak és segédek mint büntetendők. Az *I: 191-dik §.* szerint az által is lehet bűnrészessé lenni, ha gonoszsgából bünt akadályozni elmulasztottunk, midőn azt veszélyeztetésünk nélkül tehettük volna.

II. A cselekedetnek okias összefüggéséről (*Causalzusammenhang*) a bünténynelel.

A külső cselekedetet okias összefüggésben tekintve a büntetettel, több eset lehetséges, mert: a) a bűnös megtett mindent, mi szükséges volt a sérelemnek létesítésére, s ez

valóban be is következett, beteljesedett bűn, (delictum consummatum); *b*) vagy pedig a sérelem elmaradt, teljesített bűn, (delict. perfectum, conatus perfectus); nem tett meg mindent, mi a sérelem eszközzésére szükséges lett volna, s ekkor *c*) vagy megkezdette a bűnre közvetlenül vezető cselekedetet, megkezdett bűn (delict. inchoatum, conatus proximus); *d*) vagy a mit tett, csak úgy tekinthetni, mint előkészületet, kísérlet bűn (delict. attentatum, conat. remotus).

A bűnös cselekedetét illetőleg a teljesített bünt úgy lehet büntetni, mint a beteljesedetett, mert annál is megtett mindent, mi szükség volt a bűnre, és hogy a rossz eredmény valami külső véletlenség miatt elmaradt, az nem neki tulajdonítható, valamint a bűnösnek sem lehetne tulajdonítani azt, ha valami káros eredmény az ő hozzájárulása nélkül következne. Ha azonban az alkotott törvény a büntethetéshez megkívánja, hogy a rossz valóban bekövetkezett legyen, akkor nem lehet a törvényes büntetést rendelni, ha az akármi okból elmaradt.

Valamint a teljesített bűnnél többet tett a bűnös, mint a megkezdett bűnnél, vagy bűnözési készültnél, a szerint ott nagyobb, itt kisebb büntetést, vagy fenytéket is érdemel. Mennyit? azt minden egyes esetben a bíró határozhatja meg az eset körülményei szerint, mert itt is számtalan fokozatok lehetségesek a bűnkísérlettől a teljesített és beteljesedett bűnig; nehogy azonban a bíró igen szigorú büntetést szabjon, szükség törvényben a teljesített és megkezdett bűnnek legnagyobb foka ellen a büntetést kimondani, minél nagyobbat a bíró nem, de kisebbet igen is szabhat; ha pedig a törvényben a büntetésnek legkisebb foka is meg van határozva, ezen alól a bíró rendszerint nem mehet.

Ha valaki akadályoztatott a bűn teljesítésében, nagyobb a hihetőség, hogy talán még önkényt elállott volna a bűn folytatásától, ha még ezelőtt nem bűnözött, mint ha már máskor büntetett el. Ha bűnösök előre meggyeztek a bűn végbevételében, a közbejött akadály őket nem menti.

Meglehet, hogy midőn a nagyobb bűnre nézve a bűn megkezdett vagy teljesített, más kisebbre nézve a bűn beteljesedett, mikor csak eme bűnért lehet a cselekvőt büntetni. Például: ölni akart, de csak sebesített.

Ha segédek részesültek a megkezdett bűnben, nem lehet őket úgy büntetni, mint ha teljesített, vagy beteljesedett bűnben részesültek volna.

Austriában bűn, ha a bűn megkezdett, és a végbevétel csak tehetetlenség, valami külső akadály közbejötté, vagy eset miatt elmaradt, *I: 7-dik §.* Ha a tettes a bűnkísérletnél maradt (önkényt), ez szelidítő körülmény olly mértékben, a millyben a kísérlet a bűnnek végbevételétől távol maradt, *I: 40-dik §. a).*

10. §. A bűnnek tárgyi mértékéről.

Ez tekinti a sértetett jogokat és a veszélyeztetett közbiztosságot, s a mint a sértetett jogok fontosabbak, többek; a sérelem, magában véve azt, nagyobb, és a közbiztosság jobban veszélyeztetik, a szerint a bűnök nagysága is növekszik.

A jogok fontosságát tekintve, ez attól függ, vajjon valamely jog több, kevesebb jogot foglal-e magában, azaz: több, kevesebb jog gyakorolhatásának szükséges feltétele-e, úgy hogy csak akkor élhetünk más jogokkal, ha az előbbi sértetlenül marad.

Ez okból következőleg lehet a jogokat sorozni: *a)* jog az élethez, mert ezzel jogaink léteznek és megszűnnek; *b)* jog az álladalom létéhez s akadályozatlan működéséhez, mert csak az álladalom védelme alatt lehet jogainkkal élni; *c)* jog a szabadsághoz, mi nélkül jogainkat nem gyakorolhatjuk; *d)* jog testi és lelki tehetségünknek háborítlan használatához; *e)* jog a jó névhez, becsülethez, minek sérelme ott, hol ismertetünk, csekélynek tekinthető, de midőn becsületünk sérelme más jogaink élvezetében akadályoz, az fontos lehet; *f)* jog a szerzett tulajdonhoz. A jogok fontossága ezen kívül különböző a nem, állapot, közvélemény, vagyionosság, idő, hely, sat. szerint.

Hasonló esetekben a kormány jogainak sérelme nagyobb bűn, mint ha magánosok jogai sértetnek meg; mert azoknak sérelme által magán jogaink is veszélyeztetnek.

Ha több jog sértetett meg, a bűnnek nagysága függ ekkor a megsértetett (személyi vagy dologi) jogoknak számától; egyenlő számnál a jogoknak fontosságától. E sze-

rint növekszik a bűn, a mint egyes vagy erkölcsi személy, népsokaság, vagy az egész álladalom megsértetik.

Austriában a sértetett kötelességek (jogok) száma, akár azon, akár külön-nemüek legyenek azok, nagyítja a bűnt. *I: 36-dik 37-dik §. a. b.*

Az okozott kárnak nagysága különböző, a mint egy megsértett jogot tekintve ez nagyobb vagy kisebb mértékben megsértetett, és a kár pótolható vagy pótolhatlan; ha több jog sértetett meg, a kár nagysága függ ezen kívül a jogok fontosságától is.

Austriában a kár nagysága nagyítja a bűnt, *I: 36-dik §.* Szelidíti pedig, ha alkalom levén hozzá, nagyobb kárt önkényt nem okozott; ha a kár csekély, vagy a károsított tökéletes kárpótlást nyert; *I: 40-dik §. b. c.*; ha az okozott kárt megtéríteni, vagy a további rossz következményt akadályozni erélyesen igyekezett, *I: 39-dik §. 9.* Sőt a lopás, vagy elsikkasztás megszűnik bűn lenni, ha a cselekvő, mielőtt a felsőbbség bűnét megtudta volna, a cselekedetéből eredett kárt megtéríti. Ez áll a bűnrészesekről is, *I: 167-dik §.* Szinte: a gyujtogatás büntetlen marad az 1850 Jan. 17-kén kelt legfelsőbb patens szerint, ha a cselekvő bánatból, még jókor minden következhető kárt akadályoz. VII. cz.

A közbiztosság veszélyeztetése miatt nagyobb a bűn, ha nagy erővel, fegyverrel, éjjel, közinségben, védetlen helyen, fortélyosan, titokban, vagy olyantól vitetett végbe, kiben biznunk lehet és kell, mint péld. ügyvéd, orvos, tisztviselő, sat. Jobban veszélyezteti a bűn a közbiztosságot a népnek olly állapotában, miben ennél hajlam mutatkozik a bűnre, péld. műveletlenség, szegénység, alkalom, különös ingerültség sat. miatt; ekkor azonban nem volna elegendő a büntetést súlyosbitani, hanem a nép állapotát kellene javítani, s a bűnt szülő okokat mellőzni.

A közbiztosság veszélyeztetését tekintve, szelidítő körülmény az olyan, miből kitetszik, hogy a bűnös kevesbé veszélyes, ilyenek: az eddigi feddhetlen élet, valódi bűnbánat; maga bejelentése és a bűn bevallása, midőn könnyen megszökhetett, vagy felfedezetlenül maradhatott volna; más elrejtett bűnösöknek felfedezése, befogatásokra alkalom és eszköz nyújtás, *Austr. I: 39-dik §. b. g. h. i.*; alaposan remélhető javulás, *Uo. I: 48-dik §.*; az elévülési idő egy részének bűnözés nélküli elfolyása. sat.

Austr. I: 39-dik §. k.) alatt szelidítő körülményül említették, ha a bűnös hibája nélkül hosszabbított vizsgálat miatt fogva tartott; ezt

a jogosság kívánja, nehogy vádlott a bíró hanyagsága, vagy más mellőzhető, néha mellőzhetlen akadályok miatt nagyobb büntetést szenvedjen az érdemlettnél.

Austriában. bünt súlyosbító körülmény: a bűnnel kapcsolt veszély, a bűn elleni elővigyázat nehézsége, igyekezet a vizsgáló bírót hamis körülmények kihilása által megcsalni, hasonló bűnért már szenvedett büntetés. I: 36-dik 37-dik 38-dik §§.

11. §. A tárgyi és alanyi mértéknek használatáról.

A tárgyi mértéknek okait leginkább a törvényhozó veszi figyelembe, midőn elvonva az egyes bűnösnek egyedi körülményeitől, a tárgyi mértéknek okai szerint határozza meg a bűnöket, és a büntetéseket; az alanyi mértékre nézve rendszeren feltevéen, hogy a bűnösségnek legnagyobb foka, t. i. a gonoszság legyen jelen. Az alanyi mértékhez tartozókat csak akként tekinti, a mint azok az ember természetéből általában elvonhatók.

A tárgyi mértéknek okait a bíró csak akkor veheti figyelembe, ha a törvényhozó valami tényleget bűnnek jelölt, de az ellen büntetést nem rendelt, mit tenni ez esetben a bírónak kell a törvény hasonlósága (analogia legis), vagyis a szerint, a mint a törvényhozó hasonló tények ellen, leginkább a tárgyi mértéket tekintve, rendelt büntetést. Joghasonlósággal (analogia iuris) a bíró nem élhet, mi szerint olly cselekedetet jelölhetne bűnnek, mi a törvényben nem mondatik annak.

Az alanyi betudásnak okait a bírónak kell kiváltképen tekinteni, s azok szerint meghatározni: vajjon gonoszság vagy vétkesség, és milly fokon vannak jelen? A vádlott részt vett-e a bűnben mint szerző, vagy társ, vagy segéd, milly módon és mértékben? A bűn beteljesedett, teljesített, megkezdett-e, s mennyire? sat. Általában, a bíró vizsgálja: megvannak-e ama feltételek, miket a törvényhozó megkíván, hogy a törvényben kiszabott büntetést a vádlott ellen rendelni lehessen?

12. §. A büntetésről általában.

Minden büntetés által valami jogunktól fosztunk meg, péld. halálbüntetés által a jogtól életünkhöz; börtön által a jogtól szabadságünkhöz; vagyonbüntetés által a jogtól vagyonünkhöz; a testi büntetés által a jogtól testi

sértetlenségünkhöz ; becsület-büntetés által a jogtól becsületünkhöz sat. Minden jogtól lehet minket büntetés gyanánt megfosztani, így: a házassági, egyházi, társulati, álladalmi sat. jogtól. De valamint legtöbb bűnök a bennszülött, vagy szerzett tulajdont sértik, úgy a büntetések is leginkább a bennszülött, vagy szerzett tulajdontól fosztanak meg.

Miután jogos a büntetés, az álladalomnak joga lévén a közbiztosságot fentartó eszközökhöz, az úgy módosítja a büntetést, hogy alkalmas eszköz legyen a közbiztosság fentartására: a bűnöst javítván, a bűnözési ingert elnyomván, a bűnözés tehetségétől megfosztván, másokat a büntől tartóztatván, a törvény tiszteletét fentartván, sat. S mert a bűnös az álladalomnak bünc által költséget okoz, jogos leend a büntetést úgy alkalmazni, hogy a bűnös e költséget, péld. munka által, megtérítse.

Jogtalan a büntetés, ha a bűnöst akkor is sújtja, midőn már büntetését kiállotta, mint: az egészséget rontó börtön, bélyegzés látszó testhelyen, holtiglani becsutelenítés; ha ártallant is közvetlenül érint, mint a jószágelkobzás, a családnak keresetébeni akadályozása.

Az austr. büntörvk. csak a bűnöst akarja büntetni; a büntetés következményei, a lehetőségig kevesbé terjedjenek az ártatlan családbeliekre, mi okból a jószágelkobzás megszüntetett, és büntetés-változásnak is lehet helye. *Patens. I: 25-dik 49-dik §§.* Több honi törvényeink is úgy akarják, hogy a mennyire a büntetés közvetlenül személyt érdeklő, az az örökösökre át ne szálljon; ha azonban a büntetés vagyónbeli, ez a vagyonnal az örökösre is átmegy. *II-dik R. 60-dik cz. 1723: 11.*

Czéliránytalanok a büntetések, ha a nép érzelmét vadítják, tompítják, a henyélést előmozditják, a szabad keresetet akadályozzák, a becsületérzetet elnyomják, nagy szertartással összekapcsolják, sat.

13. §. A büntetés fajairól.

A halálbüntetés jogos, mert jogos azt életétől megfosztani, ki mást szándékosan életétől megfosztott, s az álladalmaknak mai körülményeiben alig tagadhatni, hogy a halálbüntetés szükséges. Ohajtható, hogy a halálbüntetés megszűnjék; de még ohajthatóbb, hogy szűnjenek meg az arra érdemes bűnök, s az álladalmi körülmények anyagi és szelle-

mi, különösen pedig a börtönrendszer tekintetéből javuljanak, hogy így a halálbüntetésre, mint szükségesre, hivatkozni ne lehessen.

A halálbüntetés, mint legnagyobb büntetés, csak a legnagyobb bűnök ellen rendeltessék, és a legbiztosabb, legkevesbé kinzó módon eszközöltessék.

Austriában a halálbüntetés kötél által hajtatik végre, I: 10-dik §. A hazánkban használni szokott halálbüntetés fajai (L. B ü n t e t é s j o g i m u n k á m II-dik Rész 64-dik l.) megszűnván, az 1814-ki Máj. 15-kén kelt legfelsőbb leirat szerint kétféle kivégzés tartatott meg, t. i. pallossal és kötéllel; eltiltatott egyszmind minden kinzó kivégzés.

A szabadságbüntetésnek több fajai vannak, mint: helyreszorítás, elutasítás, száműzés, elvitel (confinatio, relegatio, exilium, deportatio), börtönzés. B ö r t ö n minden bűnnél és minden bűnös ellen használható, különféle mellék rosszakkal, mint: bilincs, munka, böjtölés, testi fenyték, külön zárás, sat. módosítható, s a bűn nagyságához alkalmazható. Börtönbüntetésnél javító eszközöket használhatni, s a bűnöst az okozott kárnak megtérítésére kényszeríthetni. Azonban a börtönök úgy rendeztessenek, hogy azokban ne legyen alkalom a bűnözésre, péld. ha férfiak és nők egy börtönbe záratnak, és megromlásra, ha t. i. kisebb bűnösök a nagy és megrögzött bűnösökkel összezáratnak. A börtön ajánlatos tulajdonai létesíthetők, ott, hol az újabb időben annyira ajánlott rendszerű börtönök léteznek. (L. B ü n t e t é s j o g i m u n k á m 1-ső R. 83. s köv. l.)

A mostani börtönök, kevés kivétellel, nemcsak azért kárhozandók, mert azokban hiányzanak a jól rendezett börtönnek kellékei, hanem azért is, mert azoknak különböző alkotásuk, és állapotuk miatt egyenlő büntető rendszert megállapítani lehetetlen, péld. 1 — 5. évi börtön milly különböző büntetés a börtönök különfélesége szerint!

Austriában csak külföldi bűnösök száműzetnek, és ha veszélyesek, megbélyegeztetnek, I: 22-dik 34-dik §§. A belföldiek ellen az elutasítás, vagy helyreszorítás csak mint rendőri intézkedés használtatik, II: 17-dik §.

Magyarországban a külföldi bűnösöket, és csavargókat szokás kiutasítani, és ha a cs. k. tartományokból kitiltandó idegenek, az 1815. aug. 1-ső napján kelt intézv. szerint megbélyegezni.

Austriában a börtönnek három foka van: börtön, nehéz börtön, legnehezebb börtön. B ö r t ö n: vas nélkül az intézeti szokott tápla,

víz, összejövet a külsőkkel a porkoláb jelenlétében, s ennek érthető nyelven; nehéz börtön: vas a lábakon, egy meleg étel hús nélkül, deszkáni fekvés, semmi közlekedés külsőkkel, kik t. i. nem a fogházhoz tartoznak; legnehezebb börtön: nehéz vas kezeken, lábakon, teljes elkülönözés, minden második napon egy meleg étel hús nélkül, egyéb napokon kenyér és víz, fekvés deszkán, semmi közlekedés a külsőkkel, I: 11—14-dik §. Tarthat a börtönbüntetés holtig, vagy bizonyos ideig, 6 hónaptól 20 évig, I: 15-dik §; a börtönbüntetéssel mindig munka van kapcsolva az intézet szokása szerint, a nehezebb börtönre ítélt nehezebb munkára alkalmaztassék, I: 16-dik §.

Halál- és börtön-büntetés két fő neve a büntetésnek Austriában I: 9-dik §. A börtönbüntetést sulyosbitani lehet mellék büntetésekkel, mint: szégyenpadoni kiállítás, bot- vagy vesszővel fenyték, böjtölés, büntetés kiállása utáni számüzéssel, I: 17-dik §; a nyilvános munka az 1850-dik Jan. 17-kén kelt legfelsőbb patensnek 1-ső czikke által megszüntetett, és helyette szigorubb börtön, vagy más sulyosbitás használatni parancsoltatik. A böjtölés az 1-ső és 2-dik foku börtönnél legfőbb hetenkint három napra kenyéren, vizen, és változtatva rendeltetik, I: 21-dik §.

A börtönbüntetést említik törvényeink, ámbár annak pontosabb meghatározását az időre és módra nézve a bírónak bölcs belátására hagyják. Szokásban van még nálunk a nyilvános munka. Figyelmet érdemlő, hogy az 1791: 43-dik által három évi börtön egyenlítetik a halálbüntetéssel, miből azt a következményt vonhatjuk ki, hogy törvényhozóink is rettenetesnek ismerték börtöneinknek állapotját, ha mintegy feltevék, hogy az, ki három évi börtönre ítéltetett, ez idő alatt meghal! Mi lehetendett vala a szerencsétlen bünösből, ha öt 15—20. évi börtönre ítélték volna, mint külföldön széltiben szokás?

Vagyonbüntetésnek faja: a) jószág-elkobzás, mi lehet egyetemies, vagy részletes, ehhez tartozik: megfosztás a bűnnek eszközeitől rendőri elővigyázatképen; b) pénzbüntetés, mi olly bünöknél ajánlható, miknél az inger pénzvágy volt.

Austriában jószágelkobzás mint büntetés megszüntetett, pénzbüntetés pedig, mint mellék büntetés, két bűnesetben jön elő az I: 90-dik és 200-dik §§-ban. Rendőri kihágások ellen gyakrabban használtatik pénzbüntetés, de abból soha sem részesül az álladalmi pénztár, vagy a bíró, hanem az mindig a helybeli szegények pénztárába jut, kivéve az I: 199, 200. §§. csetet. II: 8, 9. §§.

Magyarországban törvényes büntetés a jószág-elkobzás, pénzbüntetés, különösen a díj (homagium). Van arra is példa, hogy nálunk a pénzbüntetésből a bíró kap egy részt.

A testi büntetést sokan kárhoztatják, mert annak különböző előre nem látható, az álladalomtól nem is szándékolt hatása lehet az egészségre, mit veszélyeztetni nem célja a testi büntetésnek, s a becsületérzetet elnyomja. Mások ajánlják azt, ha nem is nyilvános végrehajtással, ifju bünösök

ellen, kik még végkép meg nem romlottak, nehogy a mostani börtönök rossz szerkezete mellett a bűnösök társaságában végkép elromoljanak; vagy midőn nagy a bűnösök száma, tehát mindnyájokat bebörtönözni nem lehet, vagy külföldi csavargó bűnösök ellen. Az ütések számát általában a törvényhozó határozza meg, egyes esetben a bíró: az orvos pedig vizsgálja, vajjon képes-e a bűnös egészsége veszélyeztetése nélkül azt eltűnri.

Austriában: bot van férfiaknak, vessző ifjaknak 18 évig, és nőknek rendelve, ismételve is, mit és az ütés számát a bíró határozza meg a bűn nagysága, a bűnös gonoszsága, és testi alkotása szerint; egyszerre 50 (! ?.) ütésnél több ne rendeltessék, s a végrehajtás a fogház falai között történjék, *I: 20-dik §.* Rendőri kihágás ellen egyszerre csak 25. ütés rendeltethetik, *II: 16. §;* a *II: 15. §.* szerint testi fenytíték használtassék néhez rendőri kihágók ellen, ha ezek börtön által keresetökben akadályoztatnának.

Magyarországban törvényesek voltak a csonkító büntetések, de azok ellenkező szokás által kimultak. Gyakorlatban vannak a testverések bottal, korbáccsal, vesszővel, nyilvánosan, vagy magányban; az ütés száma a bíró ítéletétől függ, ki figyelemmel legyen a bűnös nevelésére, állapotjára, testi alkotására, élet korára; használtatik az orvosi vizsgálat; s z á z k o r b á c s vagy bot-ütés egyenlítettik halálbüntetéssel, mi fölteszi, hogy illy büntetés szabott. (Embert halálíg verni!) 1791: 43. Az 1836: 17. szerint egy évnegyed alatt nem szabad a bűnösre többet veretni, mint huszonötöt. Szokás volt a nemeseket és polgárokat testi büntetéssel nem fenytíteni. Miként fogják ezt a bírák a bíróság előtti egyenlőséggel összeegyeztetni? — Talán legjobb volna a testi büntetést egészen mellőzni.

A b e c s ü l e t - b ű n t e t é s e k lehetnek megszegyenítők, mint bírói dorgálás, megkövetés, a mondottak visszavonása; gyalázók, mint: a szégyenpadra kitétel; bectelenítők, mik a természeti vagy szerzett becsülettől fosztanak meg, mint: hivatal, nemesség, tudorság sat. elvesztés, minden jogoktól megfosztás. E legutolsó faja a becsületbüntetésnek csak addig tartson, míg a főbüntetés, mihez a bectelenítés adatott; mert másként kénytelenítenék a megbecstelenített jogtalan úton keresni élelmét. A szerzett b e c s ü l e t n e k j e l e i t ő l, mint czimtól, előjogtól, diszjeltől megfosztás legczélszerűbb ott, hol az ezek miatti büszkeség és elbizakodás volt oka a bűnnek.

Austriában a becsület-büntetések csak mint törvényes mellékletek jönnek elő a halálbüntetésnél, a legnehezebb, és nehezebb börtönnél; különösen kitörlés az országrendi, egyetemi vagy lyceumi névsorból, a katonai becsületrang elvesztése, elvesztése a nemességnek s azzal kapcsolott jogoknak, büntetés ideje alatti megszüntetése a jognak szerződni, vagy végrendelkezni, *I: 23. §;* a keresetmódtól csak akkor lehet va-

lakit megfosztani, ha annak folytatása veszélyt okozó lehetne, miről az ítélet hozatala után jelentést kell tenni az illető hatóságnál, *I: 24. §.* A szegénykőn vagy padon kiállítás a csaló ellen rendeltetik, ha az hamis esküt a bíróság előtt kínált, vagy letett, *I: 183. §.*, és legalább 10 évi börtönt érdemlő bűnök ellen, *I: 19. §.*; a kiutasítottak visszajövetelére rendelt e büntetés az *I: 84. §-ban*, az 1850. Jan. 17-ki legfelőbb Patens 4-dik czikke szerint megszűnt.

Magyarhonban ismeretes a nemesség elvesztése és a bectelenség büntetése, mi megfoszt némi polgári jogoktól; de nem zár ki minden jogközlekedésből.

14. §. A büntetéseknek egymáshozí viszonyáról.

A büntetéseknek egymáshozí viszonya, miszerint az egyik nagyobb, másik kisebb, függ ama jogoknak száma, fontossága és pótolhatlanságától, miktől a büntetés által megfosztatunk, s a testi, lelki fájdalomtól, mit a büntetés okoz. Ebből látszik, hogy ugyanegy büntetés a bűnhődő alany különbélesége szerint különböző nagyságúnak tekintethetik; a törvényhozó azonban egyes bűnösöket nem vehet figyelembe, hanem csak egész néposztályokat nemre, műveltségre, foglalkozásra sat. nézve, ha mégis a közjóval összeegyeztethető e tárgyban lényeges különbséget megállapítani.

Különnemű büntetéseknel tökéletes egyenlőséget eszközölni nem lehet, hanem csak egymáshozí közelítést, a mint t. i. azok közt valami hasonlóság létez, péld. börtön és pénzbüntetés közt, egy napi börtönt annyira becsülvén, mennyit a bűnös magának egy napi munkája után szerezni szokott. Ez összehasonlításnál tekintendő a törvény, gyakorlat, a nép szokása, gondolkozása, s a közvéleményre ható egyéb körülmények.

Hasonnemű büntetéseknel egyenlőséget, vagy különbséget lehet eszközölni a tartósság, és mellékrosszak hozzáadása vagy elvétele által.

Az 1849-ki Marcz. 17-kén kelt „Vereinsgesetz“ 41-dik §-sában egy napi árestom (Arrest), tehát nem börtön (Kerker), 5 forintra becsültetik.

A mezei rendőrségről szóló 1840: 9-dik cz. ben egy napi fogság két ezüst forintra becsültetik; e fogság azonban igen kiméletes, és a törvény kívánata szerint tisztességes letartóztatásnál súlyosabbá nem tétethetik.

15. §. A bírónak teendője a büntetés kiszabása iránt.

A bíró rendszerint csak végrehajtója a törvénynek, eljárása tehát a törvény rendelete által szabályoztatik. Ha töké-

letesen kimerítő törvénykönyv volna lehetséges, akkor a bírót arra lehetne kötelezni, hogy a törvényt betű szerint teljesítse, de ily törvénykönyv nem létezik és lehetetlen; mert ha megengednők is, hogy a bűnöknek kellékeit mind tárgyi, mind alanyi tekintetben kimerítőleg meghatározhatni, ez mégis mindig csak elvontan fog megtörténni, és lehetetlen az előforduló számtalan esetekben, a majd minden esetben, sőt egy esetben a több bűnrészesek közti különféleségeket másnak tudni és kellőleg megítélni, mint annak, ki a jelenlevő esetnek minden körülményeit tudni és figyelembe venni tartozik, s ez a bíró. Ebből következik, hogy a bírónak törvényértelmezési s a körülményekhez alkalmazási jogot kell adni, mert csak akként felelhet meg a törvényhozó akarátjának: a bűnöst bűnösségének foka szerint büntetni. De más részről a jogok biztossága, a lehetséges önkény és jogtalan szigorúság eltávolítása megkívánják, hogy a bírónak értelmezési s alkalmazási joga korlátoztassék, és pontosan kijelöltessenek a határok, mikén túl a bírónak menni nem szabad.

Ezekből kitetszik, hogy ott korlátozottabb leendő a bíró hatalma, hol rendszeres, és lehetőleg kimerítő törvénykönyv létezik; hol pedig ez hiányzik, ott hacsak a bűnösököt büntetlenül hagyni nem akarjuk, a bírónak hatalma nagyobb, de ezzel a jogok biztossága, a büntetések egymértékűsége is nagyobb bizonytalanságnak leendő kitéve. Példa Magyarország eddig.

A bírónak ebbeli teendői körüli szabályok: a bíró rendszerint csak olly nemű büntetést szabhat a bűnös ellen, minő a törvényben rendelve van, *Austr. I: 27-dik §.*

Ha a törvény meghatározza a kellékeket, miknek jelenlétét megkívánja a végre, hogy a törvényben meghatározott büntetés végrehajthatassék, akkor meglevén az említett kellékek, a bíró más, akár szigorubb, akár szelidebb büntetést nem rendelhet, *Uo. I: 26-dik §.*

Mert a körülmények különbfélesége szerint a bűnnek és büntetésnek nagyságát minden egyes esetre a törvényben meghatározni nem lehet, azért a bíró a törvényben megállapított büntetés leghosszabb és rövidebb tartóssága között a bűn nagyságához alkalmazottan büntetést rendelhet, *Uo. I: 15-dik §. II: 26-dik §.*

Ha hiányzik valami kellék, és e miatt a törvény a bünt kisebbnek tekinti, akkor a törvény rendeletként a büntetést szelidíthetni. Ha ellenben oly körülmény van jelen, mi miatt a bűn súlyosbnak mondatik, akkor szinte a törvény szerint a büntetést súlyosbíthatni. Ha némelly súlyosbító s némelly szelidítő körülmények vannak jelen, akkor azok szerint kell végezni, mellyek túlnyomnak, *Uo. I: 41-dik §.*

A büntetés súlyosbitásánál a rendelt büntetés faját megváltoztatni, vagy törvényes tartósságát meghosszabbítani a bírónak nem szabad, hanem csak mellék-büntetésekkel súlyosbíthatni azt, *Uo. I: 42. 44. 45. §.*

Ha rendkívül szelidítő körülmények ugy kívánják, a büntetés faját meg lehet változtatni, vagy annak törvényes tartósságán alól is büntetést rendelhetni, *Uo. I: 47-dik §.*

Ha a bíró a büntetés legnagyobbika és kisebbike között nem választhat, mert azok törvényben meghatározva nincsenek, akkor a bírónak a törvény és jog hasonlósága szerint kell végezni, azaz: tekinteni, mit rendel a törvény más hasonló esetekben, és mit kívánnak amaz elvek, miket a törvényhozó a bűnök és büntetések meghatározásánál követett? S így szabhatja meg a törvényben hiányzó büntetés nagyságát. — Hasonlóképen kell a bírónak eljárni akkor is, ha valami cselekedet bűnnek mondatik a törvényben, de az ellen a törvény büntetést nem szabott.

Ha egy bűn ellen a törvényben több büntetés van rendelve, akkor a bíróra hagyatott a több büntetések közül azt választani, melly a büntetés céljainak a jelenlevő esetben jobban megfelel.

Megtörténhetik, hogy a törvényben rendelt büntetést végrehajtani nem lehet physikailag, nem lévén meg ama kellékek a bűnösnel, mik kívántatnak, hogy a büntetést végrehajtani lehessen, péld. testi büntetést testi gyengeség, pénzbüntetést pénzhiány miatt; vagy jogilag, mert az ártatlan is büntettetnék, péld. a családfő akadályoztatván családja élelmezésében. Illy esetekben a büntetést egyenlő mértékű más nemű büntetésre kell változtatni, vagy a törvényben rendelt büntetést akként módosítani, hogy jogos végrehajtása lehetséges legyen.

Austriában még a következő szabályok törvényesek: halálbüntetést súlyosbíthatni nem lehet, *I: 43-dik §*; az élethosszú, vagy

ideiglenes börtönt súlyosbitani lehet mellék-büntetésekkel, mint bot, vessző-fenyíték, börtölés, szégyenpadon kiállítás, I: 44. 45. §§; ha a bűnös több különemű bünt követett el, akkor az e bűnök ellen rendelt legnagyobb büntetést súlyosbitással lehet szabni, I: 28-dik §. Az 1850. Jan. 17-ki legfelsőbb patens 11-dik czikke által az I: 29-dik §. megszüntetett, és az I: 28-dik §. kiterjesztetett mindamaz esetekre, melyekben bűnök vétségekkel vagy kihágásokkal; vétségek kihágásokkal; különemű vétségek vagy kihágások jönnek össze.—Büntetést szelidítet: a halálbüntetésnél egyedül a fejedelem, I: 444-dik §; de vannak esetek, mikben halálbüntetést nem rendelhet a bíró, ámbár a kérdéses büntény ellen a törvényben halálbüntetés van fenyegetve; például: ha a bűnös akkor, mikor a bünt elkövette, a 20-dik évet még túl nem haladta, vagy a bűn elkövetése idejétől már 20 évi időköz múlt el, és az I: 208-dik §-ban említett körülmények (l. a 29-dik lapon) jelen vannak, melly esetekben halálbüntetés helyett nehéz börtönt 10—20 évig szabhatni, I: 431-dik §. Természetes, a mint több udvari rendvények is intézkedtek, hogy ha oly bűnnel vannak kapcsolva az említett körülmények, mi ellen élet hosszág tartó börtön rendeltek a törvényben, ezt szinte szelidíteni kell. Az élethosszu börtönnél a legfelsőbb bíróság, I: 441. 443. §§; ideiglenes börtönnél a törvényes tartósságon alól a felsőbb bíróság, és pedig 10—20. évi börtönt hasonló börtönre, nem öt évi alatt, 5—10 évi börtönt szinte úgy nem 2 évi alatt, I: 441-dik §. Az 1850-ki Január 17-kén kelt császári patens által megerősített ideiglenes bűnper-rendnek 346-dik §-sa a börtönbüntetést szelidítő jogot az esküdtbíróságnak tulajdonítván, azt kiterjeszti oly módon, hogy ha a törvényben börtönbüntetés van rendelve 10 évtől élethosszig, azt a szelidítő körülmények szerint leszállíthatja 3 évre; ha pedig börtön van rendelve 5 és 10 év közt, azt leszállíthatja 1 évre. Oly bűnőknél, miknél a büntetés 5 évet meg nem haladó börtön, lehet szelidebb fokú börtönt rendelni és rövidebb időt, ha több szelidítő körülmények mellett a bűnösnek javulását alaposan várhatni, I: 48-dik §; Szinte olyan bűnőknél a büntetés idejét rövidíthetni börtölés, fenyíték hozzáadással, hogy így az idő pótolhassék, ha másként az ártatlan család keresetében fontos kárt szenvedne, I: 40-dik §.

16. §. A büntetés megszűnésének okai.

Ezek vagy jogi okok, miszerint a büntetést végrehajtani jogtalan volna, vagy fizikai okok, mik általában a büntetés végrehajtását lehetlenítik. Jogi okok: a büntetés kiszenvédése, a megkegyelmezés, elévülés; fizikai ok: a bűnös halála.

1) A büntetésnek kiszenvédése azt végkép megszünteli.

2) A megkegyelmezés által a bűnös kivétetik a büntörvény rendelete alól. Ez történhet vagy az ítélet hozatala előtt, eltörlés (abolitio), s ez lehet egyetemies, egyes; teljes, nem teljes; vagy az ítélet hozatala után, de a végrehajtás megkezdése előtt, mi szoros értelemben megke-

gyelmezés, s lehet egészben vagy részben, ez kegyelemböli szelidítés; vagy a végrehajtás megkezdése után, visszahelyezés (restitutio), mikor vagy a hátralevő büntetés engedtetik el, vagy a kiszenvedett büntetés jogos következményei szüntetnek meg.

A kegyelmezési jog pótolhatja a büntörvényeknek hiányait, előmozdithatja a közbiztosságot, javíthatja az elítélt bűnösöket; de mérsékelten használtassék, nehogy büntetésbizonytalanságot okozzon, s-ez által a közbiztosságot veszélyeztesse.

3) Elévülésnél megszűnik a büntetés egyedül a törvényes időnek eltelte által. Az elévülést ajánlja a veszélynek hiánya a bűnös részéről, a lehetlenség megszerezni a szükséges bizonyítványokat, és biztosítása a polgároknak alaptalan üldözések ellen.

Milly bűnőknél mennyi idő kívántatik az elévülésre? azt az alkotott törvények különféleképen határozzák meg.

Az elévülés ideje kezdődik a bűnnek végbevetelekor, nem akadályoztatik azzal, hogy a büntető hatalmat a bűnös ellen használni nem lehetett, mert az péld. megszökött; az idő természeti folyama szerint számítatik. Megakadályoztatik az elévülés a bűnös ellen megkezdett vizsgálat által; de a vizsgálat megszüntével az elévülés ismét fut, vagyis: az idő az előbbihez számítatik, mi a különböző vélemények között a szelidebb. Egyez az elévülés fő alapjával, hogy a hozott ítélet ellen is legyen elévülésnek helye, ha az a megkívánt törvényes idő alatt végre nem hajtatott.

4) A bűnös halála minden birói eljárást megszüntet, egyedül a vagyonbüntetést illetőleg lehet kivételnek helye, ha a megholt bűnös már arra ítélve volt, vagy a törvény rendelete szerint mindjárt a bűn végbevetelekor a vagyon egészben vagy részben az álladalmat illette. A kártalanítási kötelesség mindig a vagyon követi.

Az említett büntetés-megszűnési okok a magán elégtételt meg nem szüntetik; Magyarországbán sem 1715: 48, II: 9-dik cz.

Austriában a bűnkiszenvedés megszünteti a büntetést s a bűnös minden jogainak használatába visszalép, kivéve, ha az I: 23-dik §. szerint némelly jogokat örökre elvesztett, vagy az I: 22-dik §. szerint száműzetik és megbélyegeztetik, I: 204-dik §.

Melly mértékben a büntetés elengedtetett, olly mértékben az elengedésnek hatása egyenlő a büntetés-kiszervedéssel, *I: 205-dik §.*

Austriában, hol az elévülés amaz elven alapúl, hogy a bünös ne szenvedjen nagyobb rosszat, mint a bünök akadályozása miatt szükséges (az 1803-ki legfelsőbb Patens) az elévülési idő: 20 év olly bünöknél, mikre holtiglani börtön van rendelve; 10 év ollyaknál, mikre 10—20 évi börtön rendeltetik, a többi bünöknél 5 év, *I: 207-dik §.* Az elévülési idő csak annak használ: kinek a bünből többé semmi haszna; a mennyire lehetett elégtételt adott; a német örökös tartományokból nem szökött, s új büntet el nem követett, *I: 208-dik §.* Halálos bünöknél nincsen elévülés, de ha e bün végbevitele után 20 év elmúlt, s az említett feltételek megvannak, akkor csak nehéz börtönt lehet rendelni 10—20 évig, *I: 210-dik §.* Megszünik az elévülés futni, ha a bünös vizsgálat alá vétetik, *I: 206-dik §.* Az elévülés megszünteti a bün miatti vizsgálatot és büntetést, *I: 209-dik §.*

A bünös halála által megszünik a büntetés, de az *I: 23-dik §. c.* rendelete a vagyronróli nem rendelkezhetés iránt épen marad. Ha a bünös maga végezte ki magát, nagy figyelmet ébresztett, és törvényesen bizonyított bünnél az ítélet oszlopon, vagy akasztófán kifüggesztve három napig hagyatik, és háromszor az ujságban hirdettetik, *I: 498. §. 202. 203. §§.*

A kegyelmezésnek minden fajtát nálunk csak Ő Felsege gyakorolhatja, s azok, kiknek ő e jog gyakorlatát megengedte. A büntetés-elévülésről törvényeink nincsenek, példák is olly kevesek vannak, hogy e részben az egész országra terjedő joggyakorlatról szó sem lehet.

A büntetőjog különös része.

17. §. A bünök osztályozásáról.

Miután még a jogtudók közt nincsen eldöntve e kérdés: milly elvek szerint lehet a bünöket tökéletesen osztályozni? e kérdésnek bővebb tárgyalásától, minek inkább elméleti, mint gyakorlati érdeke van, elállván, legczélszerűbbnek vélem a bünöket és ezeknek büntetéseit olly renddel adni elő, mint azok az ausztriai büntörvénykönyvben foglaltatnak; mert így vannak azok a fenyítő bíróságok illetősége és a bünvádi eljárás tárgyában kiadott pótló ideigl. rendeletben megemlítve; de a bünöknök fogalmai, a hol előadatnak, szinte az ausztriai büntörvénykönyvből vannak véve. Hasznosnak véltem egyszerűsmind a bünöknök fokait s ezeknek büntetéseit az ausztriai büntörvénykönyv szerint előadni, hogy ez némi kalauzul szolgáljon bíráinknak a magyar büntetőjog olly nagy hiányában és bizonytalanságában.

Az austriai büntörvénykönyv a szerint osztályozza a bűnöket, a mint azok a közös biztosságot az álladalom kötelékében, a nyilvános intézkedésekben, vagy a nyilvános bizodalomban megtámadják, vagy az egyes embereknek biztosságát személyökben, vagyonukban, szabadságukban s egyéb jogaikban sértik, *Austr. I: 50-dik §.* E felosztásból kitetszik, hogy az austriai büntörvénykönyv amaz elv szerint adja elő a bűnöket, a mint azok nyilvános és magános bűnökre osztatni szoknak.

Ama bűnöket, mellyek a pót. ideig. II-dik rendelet szerint a megyei bíróság tárgyalása és elitélése alá tartoznak, *-gal jelöltem oly módon, hogy ha valamely bűnnemhez tartozó minden bűnesetek a megyei bíróság illetőségéhez valók, akkor a *-ot a §. cziméhez tettem, egyébként pedig az oda való esetet tartalmazó austriai büntörvénykönyv I-ső részének §-ához. A *-gal nem jegyzett bűnesetek a járási első osztály, vagyis: testületi bíróságot illetik; a járási egyes bíróság eleibe tartozók különösen megemlítvék.

* 18. §. *A pártütésről és felségsértésről.*

E bűnök megemlítetnek a II. számú pót. ideigl. legfelsőbb rendeletnek 1-ső §. 1-ső pontjában a nélkül, hogy azoknak fogalmát a rendelet adná, hihetőleg azért, mert az austriai büntörvénykönyvben levő fogalmai e bűnöknek sem felelnek meg a dolog természetének s a jogtudomány mai kifejelettségének; mi szerint a legterjedtebb jogismeretet, és rendkívüli munkásságot tanusító jogügyi magos ministerium az 1849-ki Dec. 18-iki előadásáiban úgy nyilatkozik: hogy az anyagi bűnjognak átalakítása szükséges, nem felelvén meg az a tudomány haladásának s a politikailag átalakított új kor kívánatainak; de e munka oly nagy fontosságu, tartós jelentőségű és minden életviszonyokba mélyen beható, hogy az legszorgalmasb és terjedtebb tanácskozást, és ha lehet, a törvényhozói hatalom tényezőinek összemunkálását igényli.

A jogtudomány mostani állása szerint pártütés (Hochverrath, perduellio), az alattvalónak ellenséges szándékkal elkövetett minden oly tette, mi által az álladalmat, vagy annak lényeges részét megsemmítini igyekszik. Tárgya tehát e bűnnek vagy az egész álladalom, vagy annak valamely lényeges része, mint: az álladalmi tagoknak törvényes egyesülete a közczéla, az álladalom földterülete, főnöke, s alkotmánya. Különösen az álladalom főnökét illetőleg pártütés van

jelen, ha őt erőszakosan a tróntól megfosztjuk, megöljük, oly állapotba helyezük, péld. fogságbatétel, értelemmegfosztás, elrablás sat. által, hogy a felségi jogokat gyakorolnia lehetlen, az álladalom földterülete egy részének odaengedésére, vagy az alkotmány megváltozására kényszerítjük.

Forradalom (revolutio), pártütésnek egy faja. — Lázadás (seditio), összeesküvés (coniuratio), tanácskozás (consilium), pártoskodás (factio), lehetnek a pártütésnek eszközei.

Minden oly sérelme a felségnek, mi nem pártütői szándékból vitetik végbe, teszi a felségsértés bűnét. Lényege tehát a felségsértésnek az, hogy az nem ellenséges szándékból eredett olyan sérelme a Felsőnek, mi, ha magános ellen vitetnék végbe, tett, szó, vagy jelek általi bántalom (injuria), volna.

Az austriai büntörvénykönyvnek idetartozó rendeletei a következők: Pártütést követ el: a) ki az álladalom főnökének személyes biztosságát, tehát életét, egészséget, szabadságát, megsérti; b) a ki valamit tesz, mi által az alkotmányt erőszakosan megváltoztatni, külvészélyt az álladalomra nézve előidézni, vagy nagyobbítani igyekszik, I: 52-dik §; bűntetése, ha az eredmény nélkül, s a csupa kísérletnél maradt is, halál, I: 53-dik §. Ha valaki pártütésre vonatkozó tettet könnyen és személye veszélyeztetése nélkül a kadályozhatt volna, s ezt tenni szándékosan elmulasztotta, pártütésben részes lesz, és élethosszu legnehezebb börtönnel büntetendő, I: 54-dik §; pártütésben részes az is, ki a pártütés bűnének végrehajtásán szándékosan működött, tehát pártütőt ismervén, a felsőbbségnek feladni szándékosan elmulaszt akkor, mikor még rossz eredmény következett volna; ez élethosszu nehéz börtönnel büntetendő, I: 55-dik §. Ellenben, ha valaki az I: 52-dik §. b) alatt említett pártütés esetében szövetségben, de töredelemtől indítva, a szövetséget fölfedezi, midőn az még titokban s a kár mellőzhető volt, teljesen büntetlen, feladása pedig titokban maradand, I: 56-dik §.

A következő esetek lényegesen különböznek az eddig előadottaktól, mit a legmagasabb kormány is elismer az által, hogy a pártütést s az azzal kapcsolt bűntényeket a birodalmi alkotmánynak 106-dik §. III. b) pontja szerint a birodalmi bírósághoz utalván, ez eseteknek leendő főtárgyalását és elité-

lését az új ideiglenes bűnvádi eljárást kísérő legfelsőbb patensnek 7-dik czikke 1-ső pontja szerint a behozandó eskütszékekre bizza, az álladalom belső nyugalmanak megzavarása czíme alatt említvén azokat. Az említett esetek ezek: a nyilvános nyugalom-zavarás bűnét követi el, ki másoknál szóval, irás vagy képek általi mutatványokkal olly érzelmeket támasztani igyekszik, mikből a birodalmi vagy tartományi alkotmány, kormányzat ellen idegenkedés származhat, *I: 58-dik §*; — ha valaki Fejedelem személye elleni rágalmatársaságban vagy nyilvánosan előhoz, vagy rágalmazó iratokat, vagy csúfoló ábrázolatokat mással közöl, mikből a Fejedelem iránti idegenség támadhat, *I: 58-dik §*; bűntetés e bűnökre nehéz börtön 1—5 évig, *I: 59-dik §*.

A kém (Spion) a hadibiróság által a haditörvény szerint büntetessék, *I: 60-dik §*. Az 1808-iki 6-dik hadiczikk rendeli, hogy a ki az ellenséggel egyetértésbe bocsátkozik, valamint minden hirhordó és áruló, részeseikkel együtt, kötéllal kivégeztetendők.

Megjegyzést érdemel, hogy az austr. büntörvénykönyvben felségsértés nem is említetik, és a mi e bünt teszi, az a 7-dik fejezetben (7-tes Hauptstück)ecsim alatt jön elő: „Von dem Hochverrathe, und andern die öffentliche Ruhe störenden Handlungen.“ Figyelmet érdemlő az is, hogy felségsértés miatt bíróilag eljárni felsőbb engedelem nélkül nem szabad Szász- és Vürtemberg országban.

Törvényeinkben (1715: 7.) pártütés és felségsértés (perduellio és crimen laesae Maiestatis) egyértelműek; esetei pedig törvényeink szerint a következők: *a)* ha valaki gonosz kezekkel a Fejedelem személyét megtámadja; élete ellen fegyverrel vagy méreggel leselkedik; a falat vagy házat, mellyben Fejedelmünk tartózkodik, erőszakosan megtámadja; *b)* ha valaki a Fejedelemnek, vagy a hazának épen maradása ellen összeesküszik, vagy összeesküdni törekszik; vagy illy összeesküvést ismervén és bebizonyítani tudván fel nem ad. — Ezekből kitetszik; hogy a felségsértés bűnét követi el az is, ki abban részt venni igyekszik, vagy kinek arról bizonyos tudomása levén, azt a felsőbbségnek föl nem jelenti. — Büntetése: halál, a bűnös részére esendő jószágnak, és a nemességnek elvesztése. — Megemlítendő még, hogy ha valaki más felségsértés bűnéről hamisan vádolt, érdeme szerint büntettetett. A többi különösségek a bűnvádi eljáráshoz tar-

toznak. Sz. Istv. II: 51-dik; Kálmán II: 6; 1-ső R. 14-dik; 1715: 7-dik és 9-dik 1791: 56-dik sat.

Birája e bűnnek eddig a királyi tábla volt, honnan hivatkozásnak a hétszemélyes táblához volt helye. A jelen rendelet szerint a pártütés és felségsértés büneseteiben bíró leend a megyei bíróság, hivatkozás engedtetvén a kerületi és országos (főbb és legfőbb) bírósághoz; miszerint e fontos ügyekben is lehetséges leend a kétszeri hivatkozás, mint már kisebb fontosságú polgári ügyekben, mi eddig lehetlen volt. *Pótló ideig. rendelet II: 30-dik 31-dik* §§.

* 19. §. A felzendülésről és lázadásról.

E bűnök szinte azok közé tartoznak, melyekre nézve a jogtudományban eltérnek a vélemények, péld. milly ellenkezés kívántatik azoknak fogalmához? mikor lehet azokat teljesítetteknek mondani? hány személy jelenléte szükséges e bűnökhöz? micsoda különbség van közöttök? — Abban mégis megegyeznek, hogy a csupa engedetlenség nem elég e bűnökhöz, hanem a felsőbbiséggel ellenkezési szándéknak e végre keletkezett csoportozatban történt nyilvánítása szükséges.

Az austriai büntörvénykönyv rendeletei szerint jelenvanak e bűnök, ha többen nyilvánosan összecsoportosodnak olly szándékkal, hogy egyesült erővel akármiféle felsőbbiségnek ellenálljanak akár azért, hogy valamit kieroszakoljanak, a köteles engedelmességet megtagadják, valami rendelményt akadályozzanak, vagy más módon a nyilvános nyugalmat megzavarják. A zendülés és lázadás közti különbséget a különböző fokozat teszi, mert ha az említett csoportozat a felsőbbiségtől előbocsájtott intés után is folytatja ellenkezését, úgy hogy a nyugalom és rend helyreállítása miatt rendkívüli erőket kell használni, akkor lázadás van jelen. Bűnös mind az, ki a csoportozásban részt vesz. Lázadás büntetése halál, ha azt rögtönbíróóság által kell elnyomni; másként a fő czinkosok ellen gonoszságuk nagysága és a merény veszélyessége szerint 10 évtől egész élethosszig tartó nehéz börtön nyilvános munkával, a többi bűnösök ellen gonoszságuk és részvétők foka szerint nehéz börtön nyilvános munkával 1 évtől 10 évig. Zendülésnél, kik a nyugtalanság csillapítása miatt megjelent felsőbbiségi személyekkel, vagy örökkel tovább is ellenkeznek, azoknak büntetése nehéz börtön nyilvános munkával

1—10 évig, ha pedig azok lázítók és vezérek, 10—20 évig; illy ellenkezés nélkül a büntetés nehéz börtön nyilvános munkával 1—5 évig, ha főczinkosok, 5—10 évig. Ha a nyugtalanság mindjárt kezdetében további veszélyes kitörés nélkül megszűnt, a lázítók és vezérek büntetése börtön 1—5 évig, a többi bünösöké 6 hótól 1 évig. *Aust. I: 61—69-dik §§.*

Az okosság javasolja nem büntetni, ha a felsőbbség felszólítására, a sokaság önkényt széteszlik, mielőtt még az erőt használt volna, mert a büntetésnek bekövetkezendéséről meggyőződés arra szolgálhat ösztönül, hogy a megkezdetet merény folytassák.

Már a 13-dik §-ban említettem, hogy a nyilvános munka, Austríában megszüntetett, és helyette szigorubb börtön vagy más súlyosítás használtatni rendeltetett; szükségesnek véltem mégis a nyilvános munkát minden büntetésnél megemlíteni, ha az austriai büntörvénykönyvben megrendeltetik, hogy e szerint tudhassa a bíró a büntetésnek nagyságát megítélni, levén számos büntetések, mikhez nyilvános munka adva nincsen.

A bünöket törvényeink nyomán előadó Vuchetich és Szlemenics szerint, csak a hívségtelenségnek 1-ső esetét lehet e bünök osztályához venni, midőn t. i. valaki a pártütés, és felségsértés esetein kívül ellen szeg ül a felség kormányzási hatalmát gyakorló hivatalnoknak; a mint is Vuchetich, a 221-dik l. b) jegyzet alatt a hívségtelenség ez esetének példajaként említi a zendülést, lázadást, midőn ember sokasága erőszakosan a felsőbbség ellen kikel, s a köteles engedelmességet megtagadván a köz nyugalmat megzavarja. Hogy ez esetben a hívségtelenség ellen rendelt halálbüntetés és jószágelkobozás igen szigorú büntetés, összehasonlítva a hasonló esetre rendelt austriai büntetésekkel is, tagadhatlan.

A hívségtelenségnek egyéb esetei a rendeletnek más pontjai alatt fognak megemlíteni; mint olyakat a rendelet kihagyta, hihetőleg a szigorú büntetés miatt is, mert Austriában, mint már láttuk, a pártütés ellen sincsen illy szigorú büntetés rendelve.

20. §. *A nyilvános erőszakoskodásról.*

A nyilvános erőszakoskodás bünét a következő esetekben követhetni el:

a) Ha valaki maga, vagy többen véletlenül egyesülvén, a bírónak, felsőbbségi személynek, vagy hivatalügybeni küldöttjöknek, vagy örnek, a nyilvános parancsnak végrehajtásakor veszélyes fenyegetéssel, vagy valóságos erőszaktétellel,

ámbár fegyver és sebesítés nélkül ellen áll, *I: 70-dik §*; a büntetés: nehéz börtön és nyilvános munka 6 hótól 1 évig; ha pedig az ellenállás fegyverrel történt, vagy sérelemmel vagy sebesítéssel van kapcsolva, ugyanaz 1—5 évig. *
I: 71-dik §.

A rendeletnek e pontja alá lehet sorolni a következő, eddig nagyobb hatalmaskodást tevő eseteket: *a)* ha valaki a bírót, vagy bírói ügyben eljáró személyt, a kir. kamara tanácsnokait, midőn törvényes tisztjüket végzik, letartóztatja, bezáratja, megveri, vagy megsebesíti; *b)* ha az ítélet végrehajtására jövő bírót másodszer is visszaüzi; *c)* ha az országgyűlési követet, s azok családbelieit a gyűlés vagy nyilvános ülés helyén megveri, megsebesíti.

Ezekhez lehet még adni az ellenállást (*oppositio*) és az első visszauzést (*repulsio*), mik ugyis az ideiglenes bírósági szerkezetet, és per-rendtartást tárgyazó rendeletnek 22-dik §-sa szerint törvényes perorvoslatok lenni megszűnnek. De e pótló II. rendelet értelmében megszűnt az azok miatti magánper is, azoknak büntetése, ha veszélyes fenyegetéssel, vagy erőszakos megilletéssel volnának kapcsolva, bünvádi eljárás alá tartozandván; mit csak üdvös és jogainkat jobban biztosítandó gondoskodásként hálával fogadhatunk a jelen magas kormánytól.

Egyéb, például közigazgatási hivatalnokaink eljárását illető törvényeink e bűn ellen büntetést nem rendelnek, s azért a bírónak kell e hiányt pótolni, tekintve a hasonló bűnök elleni büntetéseket és az egyes esetnek körülményeit.

b) Ha a felsőbbség mellőzésével az ingatlan jószágoknak * békeességes birtoka vagy másnak arra vonatkozó joga, összegyűjtött több emberrel erőszakos behatolás által háborgattatik, vagy ha segédek nélkül is, másnak háza vagy lakása fegyveresen megtámadtatik, és ott személyén vagy háznépén, vagyonán erőszak követtetik el, történjék az bár azért, hogy valami vélt jogtalanság miatt magunknak jogosságot szerezzünk, követelt jogot létesítsünk, ígéretet, vagy bizonyító eszközt kicsikarjunk, vagy más gyűlölséget kielégítsünk, *I: 72-dik §.* Az illy erőszakoskodás szerzője büntetetik nehéz börtönnel 1—5 évig, a segédek pedig börtönnel 6 hótól 1 évig, *I: 73-dik §.*

E bűn eddigi törvényeink szerint nagyobb hatalmaskodás esete volt, ha nemes személy ellen, vagy nemes lakáson vitetett végbe, de miután a törvény előtti egyenlőség a birodalmi alkotmány 24-dik és 27-dik §§-ban s az ideig. bírós. szerkezet 6-dik, a pót. id. rend. II. 9-dik §§-ban biztosítva van, minden illyféle sérelem akárkinek személye vagy tulajdona ellen intéztessék az, a fenyítő bírós. rendelet értelmében lesz büntetendő. Így kívánja ezt ama tagadhatlan álladalmijog elv, mi szerint, az álladalomban levőknek jogai személy és állapot válogatás nélkül egyenlően biztosítassanak. E cél az által is teljesebben fog eléretni, hogy az említett sérelem elkövetése esetében a sértő nem magán polgári, hanem fenyítő per útján fog büntettetni.

Mi a nagyobb hatalmaskodási eseteknek eddigi büntetését illeti, az megszűntnek tekinthető, mert az, vagyon- és pénzbüntetés levén, nem egyez a büntetés elvcivel, de ellenkezik az Austriában elfogadott büntetés-rendszerrel is; még inkább ellenkezik pedig minden jog és politikai józan elvekkel olly faja a vagyon-büntetésnek, minek kisebb, nagyobb része a bíróé, és e szerint a büntetés a birói jövedelem forrása legyen. Azt említeni sem kell, hogy ha a volt büntetés másra változtatik, ez által kártalanítási kötelessége a sértőnek meg nem szűnik.

A b) alatti esethez lehet számítani a nyilvános erőszakoskodásnak amaz esetét, midőn a magános polgárok ellen történik feltámadás, a helységeknek kirablása, a köznépnek vagy nemességnek sanyargatása végett; nagyobb rablás és dulásnál a büntetés halál, 1608 : k. u. 2-dik, 1655 : 76 ; kisebbeknél az 1723 : 12-dik cz. értelménél fogva a bíró bölcs belátásától függ az.

Az idegen tulajdonnak más gonosz károsítása, a gonoszság és az okozott kár nagysága szerint börtönnel 1 hótól 1 évig, nagy gonoszsnál és tetemes kárnál pedig nehéz börtönnel 1 évtől 5 évig büntetendő, I : 74-dik §.

E szakasz körül az 1850-ki Jan. 17-kén kelt legfelsőbb patensnek, miben a büntörvényeket illetőleg némelly szelidítések rendeltettek, 2-dik cz. szerint az a változás történt, hogy ha a kár 5 ftot. ezüst. pénz. meg nem halad, csak mint kihágás fenyitessék árestommal 1 naptól 1 hóig.

Mert a gonosz károsítás bűnével tekintve az okozott kárt

különböző fokozatok lehetnek, a bírósági illetőségre nézve a pot. id. II. rendelet úgy intézkedik, hogy más tulajdonának * gonosz megkárosítása akkor tartozék a megyei bíróság tárgyalása és elítélése alá, ha az okozott kár 1000 ez. fton tul halad, 1-ső §. 3-dik pont c); ha pedig a kár 25 ez. fton tul nem halad, a járási egyes bíróság tárgyalása és elítélése alá, 3-dik §. b); a gonosz károsítás többi esetei tehát 25 ez. ftól 1000-ig a járási testületi bírósághoz tartozandnak, 5-dik §.

c) Ha valaki a törvényes felsőbbtség tudta és megegyezése nélkül embert álnokul vagy erőszakkal hatalmába kerít a végett, hogy azt annak akarata ellen valami külhatalomnak átadja, I: 75-dik §; a büntetés: nehéz börtön 5 évtől 10 évig, mit 20 évig hosszabbíthatni, ha a megsértetett élete vagy szabadsága visszanyerése iránt veszélynek tétetett ki, I: 76-dik §.

Ember-rablásról Szlemenics állítása szerint egyetlen törvényünk van, t. i. az 1567: 30-dik, mi nyársra huzást rendel azok ellen, kik elrablott keresztényeket törököknek, vagy azoknál lakó ráczoknak eladnak. E különös esetre szóló büntetést, mi a mai büntetésrendszerrel ellenkezik, szelleménél fogva sem lehetvén alkalmazni, hasonló emberrablási esetek ellen, a bírónak kell a körülményekhez alkalmazott büntetést szabni.

Az austriai büntörvénykönyv I: 77-dik §. a jogtalan torzásról, mint a hadi törvények rendelete alá tartozóról tesz említést.

d) Ha valaki olly embert, ki fölött neki a törvény szerint semmi hatalma sincs, és kit akár bünösnek ismerni, akár * kártékony és veszélyes embernek alaposan tekinteni oka nincsen, önhatalmulag zárva tart, vagy akármi módon személyes szabadságának használatában gátol; vagy ha valaki alaposnak látszó oknál fogva történt letartóztatásnál, arról jelentést a rendes felsőbbségnek tüstént tenni szándékosan elmulaszt, I: 78-dik §.; büntetés: börtön 6 hótól 1 évig. Ha a letartóztatás 3 napon át tartott, vagy a letartóztatott valami kárt, vagy a szabadságfosztás mellett még más bajt is szenvedett, akkor a büntetés nehéz börtön 1 évtől 5 évig, I: 79-dik §.

Törvénytelen letartóztatása nemes embernek nagyobb hatalmaskodási eset volt magyarhonban, miről szinte

áll a főlebb említett nagyobb hatalmaskodási esetek iránti észrevételem. — Törvényeinkben említett erőszakos rablásai a jobbágyoknak, és szolgáknak, vagy a szökevényeknek befogadásai, letartóztatásai ezután megszűnendnek, nem lévén e büntetteknek végbevitelére szükségelt tárgy.

* e) Ha néember akár házasságra, akár paráznaságra intézett szándékból akarhatja ellen, vagy pedig házas nő, ámbár akarataival férjétől, gyermek szüléitől, gyámgyermek gyámjától vagy gondnokától csel vagy erő által elragadtatik, akár teljesedett a merénylőnek szándéka, akár nem, *I: 80-dik §.*; büntetés: ha az elragadás az elragadtatottnak akarata ellen, vagy kiskorú személyen történt, a használt eszközök, szándéklott vagy bekövetkezett rossznak mértéke szerint nehéz börtön 5 évtől 10 évig; ha az elragadás nagykorú személyen, vagy megegyezéssel történt, a büntetés: nehéz börtön 6 hótól 1 évig, *I: 81-dik §.*

A személy elragadásra törvényeinkben nincsen büntetés szabva, hanem az 1723: 12-dik cz. értelme szerint annak megszabása a bíró ítéletére van bízva. Büntársragadást említ ugyan mint gonosztettet sz. István II: 25-dik fej. de az itten rendelt büntetés szokásból kimúlt.

Törvényeink (1-ső R: 14-dik cz. 1723. 11) említik a magán várnak elfoglalását, átadását, mi részint az illető tárgy hiánya miatt megszűntnek tekinthető, részint pedig az austr. I: 72-dik §-ban előadott esethez számítható.

Az *I: 82-dik §.* mondja, hogy azoknak büntetéséről, kik az ör elleni erőszakkal a pestis-vonalat átlépik, vagy a pestis elleni intézkedéseket más módon kijátszák, különös törvények rendelkeznek.

Az *I: 83 s 84-dik §§-ban* foglalt visszajötte a kiutasítottak az 1850-ki Jan. 17-kén kelt legfelsőbb patens IV. cz. által mint kihágás a büntörvénykönyvnek II: 81-dik §. szerint fenytetni rendeltetik.

* 21. §. A hivatalhatalommal visszaélésről.

A ki hivatalának, mire köteleztetik, hatalmával, valakinek károsítására akármiféle módon visszaél, ez által bünt követ el, akár haszonvágyból, akár szenvedélyből vagy mellék szándékból vezetett legyen arra, *I: 85-dik §;* illy

körülmények között e bünt követi el különösen : *a*) a bíró, vagy felsőbbégi, vagy más tisztviselő, ki tiszti kötelességének törvényes teljesítésétől magát félrevezettetni hagyja ; *b*) minden tisztviselő, ki hivatalügyekben hamisságot tanúsít ; *c*) ki rábizott hivatalos titkot veszélyes módon felfedez ; ki hivatalos felügyelésére bizott okiratot megsemmít, vagy valakinek kötelesség ellen közöl ; *d*) ha az ügyvéd, vagy más megesketett ügynök, tulajdon felének kárára az ellenfélnek a jogiratok készítésében vagy másként tanáccsal és tettel segítségére van, *I: 86-dik §* ; büntetése e bűnnek nehéz börtön 1—5 évig ; mi a gonoszság, és kár nagysága szerint 10 évig is terjesztethetik, *I: 87-dik §*.

Olly tisztviselő, ki a jogkiszolgáltatásnál, hivatalosztásnál vagy nyilvános ügyekbeni határozásoknál hivatalát kötelessége szerint teljesíti ugyan, de annak teljesítése miatt közvetlenül vagy közvetve ajándékot fogad el, vagy magának valami előnyt szerez, vagy ígértet ; szinte ki ez által a hivatalügyek vezetésénél magát részrehajlásra vezetetni engedi, börtönnel 6 hótól 1 évig büntetessék. Köteleztetik egyszersemind a kapott ajándékot vagy annak értékét ama helynek, mellyben a bűnt elkövette, szegények alapjához lefizetni, *I: 88-dik §*.

A ki ajándék által felsőbbséget, vagy más kötelezett tisztviselőt szolgálatügyben, valami előmozdításban részrehajlásra, vagy általában tiszti kötelességének megszegésére csábítani igyekszik, ez által bünt követ el, szándéka tulajdon, vagy egy harmadiknak előnyére irányoztatott s akár sikerült legyen, akár nem, *I: 89-dik §*. E §. az 1850-ki Jun. 17-kén kelt legfelsőbb patensnek V. cz. által úgy módosított, hogy a hivatalhatalommal visszaélésre csábítás csak akkor büntetessék mint bűn, az itt (alább) megállapított büntetésekkel, ha polgári vagy büntetőbírónak, esküdtnak, vagy álladalmi ügyvédnek, vagy hivatalosztás esetében, vagy nyilvános ügybeni határozásban más tisztviselőnek elcsábítása részrehajlásra vagy hivatali kötelességének megsértésére a cselekvőnek szándékában volt ; ezenkívül pedig, ha csak az illy tett nem mutatkozik, mint súlyosabban büntetett törvényát hágás, vétség gyanánt árestommal 1—6 hóig fenyítessék. — A büntetés a kínált, vagy valóban adott ajándéknak egyszerű lefizetése mellett a helységi szegényalaphoz, az okozott kár nagysága szerint börtön 6 hótól 1 évig, *I: 90-dik §*

nagy ravaszságnál és valódiilag okozott tetemes kárnál 5 évig terjeszhető nehéz börtön, I: 91-dik §.

2-dik Ulászló III: 4-dik az ítélőmesterekre, ha a peres féltől elfogadott ajándék miatt jogtalanul ítéltek, élet és jószág elvesztést rendelt büntetésül, de az 1723: 9-, 10-, és 11-dik cikkekben arról különösen nem tétetett említés, minek következtében az 1723: 12-dik cz. által az említett büntetés bírói belátástól függővé változtatott át. Más tisztviselőkről ez esetre törvényeink nem rendelkeznek, miszerint tehát e bűnnél is, mint több másoknál, mik ellen nálunk törvényben rendelt büntetések nincsenek, az austriai büntörvénykönyvnek rendeletci szolgálhatandnak vezérfonalul, nem csak a büntetések kiszabásánál, hanem a hivatalhatalommal visszaélésnek eseteinél is, ámbár az austriai büntörvénykönyv sem kimerítő tökélyü e részben. — Ha esküvel kötelezett tisztviselő él vissza hivatalával, mint esküszegőt lehet őt büntetni. — Ha az ügyvéd az ellenféllel egyetért, s így esküjét is megszegi, mint esküszegő büntettetik az 1567: 27-dik szerint.

Pallosjoggal bírónak kötelességek, kerületökben vizsgálatot tartani a gonosztevők iránt, mit ha elhanyagolnának, az 1548: 50-dik és 1625: 18-dik szerint hivatalvesztéssel és 100 ftal büntettetnek; ha a bíró a gonosztevőt elbocsájtja, büntetése az 1495: 19-dik szerint az elbocsájtottnak fővált-sága, hivatalvesztés, és más hivatalrai alkalmatlanná létel, ha pedig az jogot nem szolgáltat, vagy végrehajtást tenni elmulaszt, büntetés az 1548: 44-dik és 1659: 69-dik szerint 100 frt és hivatalvesztés. — Megszűnván a magánosoknak pallosjoga, megszűnt egyszersmind a bűnvádi eljárás azok ellen, ha e joggal visszaéltek volna.

A pót. id. II. rend. 1-ső §. 4-dik pontja csak visszaélést mindennemű hivatalhatalommal, különösen hamis hivatalos okiratoknak kiadása, és hivatalügyekbeni ajándékvétel által említ, mint olly bűnöket, mik a megyei bíróság illetőségéhez tartoznak; mert tehát a tisztviselőnek hatalmávali visszaélésre csábítását (I. I: 89—91-dik §§.) nem említi, e bűnnek tárgyalása és elítélése a jel. rendel. 5-dik §-sa szerint a járási testületi bírósághoz fog tartozni, a mint is az ideigl. bűnvádi eljárást kísérő legfelsőbb patensnek IX. cz. 4-dik pontja azt a járási testületi bírósághoz utasítja ama koronaországokban, mikben az 1803-ki büntörvénykönyv érvényes.

* 22. §. A nyilvános hitelpapíroknak utánczása- és hamisításáról.

E bünt elköveti, ki nyilvános hitelpapírokat utánkészít, akár belföldi, akár külföldiek azok, akár adatott ki az utánczott hitelpapír valakinek kárával, akár nem, *I: 92-dik §*; büntárs e bünnél, ki valamit, mi a hamis hitelpapíroknak elkészítésére szolgálhat, ha egyes darabban is csak, készít, s az utánczás elősegítése miatt tudva átad, vagy akármi módon az utánczáson együtt dolgozik, ha együtt dolgozása eredmény nélkül maradt is, *I: 93-dik §*; ha a pénzt-érő hitelpapír valóban elkészítetett, a bünös úgy mint a büntárs halállal büntetetik, *I: 94-dik §*; halállal büntetetik az is, ki utánczott nyilvános hitelpapírt az utánczónak, vagy büntársnak egyetértésével kiadott, *I: 95-dik §*.

Ha a pénzt-érő nyilvános hitelpapír utánczása megkísértetett ugyan, de az az elkészítés által nem teljesítetett, vagy ha az utánczás teljesítetett ugyan, de az tollal, vagy más a hamisításra nem készített és nem is alkalmas eszközzel történt, akkor minden együttmunkáló nehéz börtönnel 10—20 évig, és különös veszélyességnél élethosszig tartóval büntetessék, *I: 96-dik §*.

Ha valami nyilvános pénztártól kiadatott adósságlevél utánoztatott, a bünös és társai élethosszu nehéz börtönnel, mit a bűnnek különösen aggasztó körülményeinél súlyosbithatni, büntetendő, *I: 97-dik §*; egyenlő büntetés éri azt is, ki utánczott illy nyilvános hitelpapírokat az utánczónak vagy valamely büntársnak egyetértésével kiadott, *I: 98-dik §*; ha a 97-dik §-ban említett utánczása nyilvános hitelpapíroknak megkísértetett, de nem teljesítetett, minden ebbeli részes nehéz börtönnel 5—10 évig, s a bűnnek különösen veszélyes körülményeinél 10—20 évig büntetessék, *I: 99-dik §*.

A nyilvános hitelpapíroknak hamisítása miatt bünös az is ki a valódi hitelpapírokat nagyobb összegűekre, mint eredetileg kiadva voltak, átváltoztatja, vagy e végre segítséget nyújt, *I: 100-dik §*; illy bünös ellen büntetés: nehéz börtön 10—20 évig; ha pedig a hamisítás megkísértetett, de nem teljesítetett, 5—10 évig, *I: 101-dik §*; a ki a hamisítóval egyetértőleg a meghamisított hitelpapírokat kiadta, nehéz börtönnel 5—10 évig büntetendő, *I: 102-dik §*.

Mi törvényeinkben nincsen e bűn megemlítve, hanem a hamis pénz készítéséről szóló törvénynek rendelete, mi szerint ez hívségtelenség esetei közé számítatik, a királyi Curia által kiterjesztett a pénz értékkel biró nyilvános papírok készítőire is.

* 23. §. *A pénzhamisításról.*

Pénzhamisítás bűnét követi el: a) a ki jogtalanul akárhol forgalomban levő pénzkep szerint pénzt ver, ha bár az igaz pénzhez nyomaték- és tartalékban egyenlőt, vagy még jobbat; b) ki akárhol használt pénzkep szerint vagy igaz érczből könnyebb nyomatékút, vagy kevesb értékű érczből hamis pénzt ver, vagy másként hamis pénznek az igaz pénz színét adja; c) a ki igaz pénzdarabokat akármi módon belső értékek és tartalmukban, mik szerint verettek, kevesbít, vagy azoknak nagyobb értékű darabok alakját adni igyekszik; d) ki eszközöket szerez hamis pénzveréshez, vagy akármi más módon a hamisításban részt vesz, *I: 103-dik §*; büntetés: nehéz börtön 5—10 évig; de ha különös veszély vagy nagy kár jön hozzá, 10—20 évig; ha pedig a hamisítást mindenki megismerheti, vagy a jogtalanul vert pénz az igazival súlyban és tartalomban megegyez, lehet a büntetést 1—5 év közt szabni, *I: 104-dik §*.

Részes a bűnben, a ki hamisított pénzt egyetértőleg azzal, ki azt meghamisította, vagy hamisítani segített, kiadni magára vállalja, vagy a részeket, mikkel a 103-dik §. c) alatti esetben az igaz pénzdarabok kevesbitettek, magához váltja, *I: 105-dik §*; illy részvét nehéz börtönnel 1—5 évig, és okozott nagy kár mellett egész 10 évig büntetessék, *I: 106-dik §*.

Az 1723: 9-dik szerint azok, kik hamis pénzt vernek, vagy illy pénzt tudva és nyilvánosan körülbelöl 50 frnyi értékben kiadnak, hívségtelenség bűnét követték el, kiknek büntetésök törvényeink szerint halál és jószágvesztés. E büntetés az austriaikkal összehasonlítva, igen szigorúnak mutatkozik, mert a pénzhamisításra Austriában legszigorubb büntetés lehet 20 évi nehéz börtön.

A pénz körül elkövethető egyéb bűnök nem tartoznak a hívségtelenségnek ez esetéhez. Vannak még törvényeinkben a pénz körül némelly határozatok: 1) a pénz körülmetélé-

sére és hiányosítására Zsigmond II: 18-dik birói itélettől függő büntetést rendel; 2) a forgalomban levő pénznek el nem fogadását az 1630: 9-dik a pénznek és eladó jószágoknak veszteségével bünteti; 3) hamis pénznek országunkba hozatalát pedig 2-dik Ulászló VI: 11, és 1625: 44-dik a lopva behozott pénznek s a gonosztevőnél talált minden jószágoknak veszteségével; sőt halálbüntetés rendeltetett azok ellen, kik külföldön vert pénzt országunkba hoztak, vagy itt vert rézpénzt kivittek, 1525: 23, 1526: 35.

24. §. Vallásháborgatásról.

Vallásháborgatás bűnét követi el: a) a ki az istent szó, irás vagy cselekedetek által káromolja; b) ki az álladalmában fenálló vallás gyakorlatát háborgatja, vagy az isteni szolgálatra szánt szerekkeli bectelenítő méltatlan bánás, vagy más cselekedetek, beszéd, irás által nyilvánosan a vallás iránt megvetést tanúsít; c) ki hitellenséget, vagy a keresztény vallással ellenkező hamis tant terjeszteni, ki felekezetséget alapítani igyekszik. A c) pont alatt mint bűneset említetik: ha valaki keresztényt a kereszténységtől elpártolásra csábítani merészel; de ez az 1850-ki Jan. 17-kén kelt legfelsőbb patens VI. cz. szerint bűn lenni megszűnt, I: 107-dik §; büntetés, ha a vallásháborgatás által nyilvános botrány történt, vagy elcsábítás következett, vagy közveszély volt a cselekedettel összekapcsolva, nehéz börtön 1—5 évig, mi nagy gonoszságnál és veszélyességnél 10 évig terjeszthető, I: 105-dik §; ha az itt említett körülmények közül egy sincs jelen, akkor a büntetés: börtön 1 hótól 1 évig, I: 109-dik §.

Az I: 107-dik §. d) alatt említett bűneset a pót. ideig. II. rendeletben kihagyatott, pedig az nálunk is előjöhethet, és szintolly veszélyt hozó lehet, mint Austriában, hol az továbbá is bűnnek tekintetik, és az új ideigl. bűnvádi rendben az esküdtszéki bíróság illetőségéhez soroltatott. L. 1850-ki 17-dik Jan. kelt. cs. patens VII. cz. 7-dik pont.

Az 1563: 42-dik cz. a káromlókat 1-ső esetben vesszővel, 2-ban bottal, 3-ban mint a gyilkosokat, halállal büntetni rendeli; azokat pedig, kik a káromlást hallván, azt fel nem jelentik, 12 frt. veszteséggel. -- Nyilvános eretneknek, kik t. i. kárhozott eretnekséghez ragaszkodnak, hívségtelenség bűnét követték el, tehát még inkább azok, kik illy eretnekséget terjeszteni igyekeztek. Itt említeni sem kell,

hogy kárhozott eretnekség alatt nem lehet érteni törvényeink által elfogadott vallást. — Hittől szakadás t. i. római katolika hitről más törvényes vallásrai áttérés újabb törvényeink szerint, bűn lenni megszűnt. — Törvényeinkben emlitetik: a templomok, iskolák és lelkészházak elfoglalása, minek büntetése (1647: 14) 600 forint; a kereszténynek ismét keresztelése, mi ellen a büntetés 500 tallér, 1635: 26; a cselédeknek vallásuk gyakorlatától tartóztatása, 1791: 26.

25. §. Az erőszaktételel s egyéb paráználkodási esetekről.

A ki némbert veszélyes fenyegetés, valóban gyakorlott erőszak, vagy érzékeinek ravasz elkábitása által képtelenné tesz sovágásainak ellenállni, s illy állapotban megfertőzteti, az erőszaktételel bűnét követi el, *I: 110-dik §*; büntetés: nehéz börtön 5—10 évig; ha pedig az erőszak nagy hátrányt okozott a megsértetettnek egészségén vagy életén, akkor a büntetés 10—20 évig terjesztessék, *I: 111-dik §*; olly személyen, ki még nincsen 14 éves, merényelt szepősítés, mint erőszaktételel büntettetik, *I: 112-dik §*.

A fajtalaniságnak még következő fajai büntettetnek mint bűnök: 1) fajtalaniság a természet ellen, 2) vérfer-tőzés, mit elkövethetni rokonok közt a fel és lemenő vonalon, rokonságuk származzék akár házassági, akár házasságkivüli szülezből, *I: 113-dik §*; büntetés: börtön 6 hótól 1 évig, *I: 114-dik §*; 3) elcsábitás, mi által valaki nevelésére, vagy felügyeletére bizott személyt fajtalaniságra vezet; 4) összekerítés, ha általa ártatlan személy elcsábitatott, *I: 115-dik §*; büntetés: nehéz börtön 1—5 évig, *I: 116-dik §*.

A többi fajtalanisági esetek nehéz rendőri kihágások, és mint ilyenek fenýitetnek, *Austr. II: 245-dik köv. §§*. Igy péld. a többi rokonok közti fajtalaniság, házasságtörés, egyéb elcsábitási és összekerítési esetek sat.

Jogtudóink (Vuchetich 267-dik, Szlemenics 139-dik) erőszaktételel alatt olly tettet értenek, mellyel tisztességes némbert erőszakosan házasságkivüli közösülésnek eltérésére kényszerítetik; miből kitetszik, hogy az erőszaktételelnek az austriai büntörvénykönyv *I: 110-dik §*-ban használt fogal-

mazása terjedtebb. Az erőszakételnek büntetése törvényeink szerint fővesztéség 1522 : 36

Természet elleni fajtalanságot törvényeink nem emlitenek, s e szerint büntetése a bíró ítéletétől függ. Szokásban volt, Bodó 2-dik R. 74-dik ágaz. és Huszty 3-dik K. 9-dik czim tanúsága szerint, az állattali fajtalankodást elevenen égetéssel, hasonnemű emberrelit fővesztéssel a bűnösök holttetemeinek megégetése mellett, külön nemű emberrelit egyedül fővesztéssel büntetni. *Szlem. 142-dik l.*

A vérfertőzés büntetése az 1723: 11. és 12-dik szerint az 1-ső és 2-dik izü rokonok, a mostoha szülő és gyermek közt fejvesztés súlyosbitással (de ez megszűnt); a 3-dik izü rokonok közt börtön 3 évig, a 4-dik izüek közt börtön 2 évig.

Elcsábítást Vuchetich (a 308-dik lapon) a paráználkodásnál említ, minek büntetését a bíró belátásától függőnek, az austr. I: 115-dik §. 3. pont alatti körülményeket pedig súlyosbitóknak mondja.

Összekeletést törvényeink nem emlitenek, miért is büntetése a bírónak belátásától függ, figyelmezve a fennlevő körülményekre.

Honi törvényeink szerint a házasságtörő nő ellen kettős eljárásnak volt helye, egyik magános a férj részéről, kinek szabad volt a tetten kapott házasságtörő nőt megölni; másik nyilvános a férj panaszának következtében a házasságtörő nő fejének és hitbérének elvesztésére, 1-ső R. 105-dik cz. A házasságtörő férj a bíró böles belátása szerint büntetetik. — Jogtudóink említik még az egyszerű paráználkodást, és ágyastartást, miknek büntetése a bírótól függ, nem lévén azok ellen törvényes büntetés.

* 26. §. *A gyilkosságról és agyonütésről.*

A ki más ember ellen, őt megölő szándékkal, olly módon cselekszik, hogy ebből annak halála szükségkép következik, az a gyilkosság bűnét követi el, I: 117-dik §; nehei a gyilkosságnak: 1) orgyilkosság, mi méreggel, vagy más álnok módon vitetik végbe; 2) rablógyilkosság, latórság, mi olly szándékkal történik, hogy idegen tulajdont a személy elleni erőszakkal magunkévá tegyünk; 3) megrendelt gyilkosság, midőn valakit bérrel, vagy más módon gyilkolásra bírnak; 4) közönséges gyilkosság, mi az előadott nehéz nemek egyikéhez sem tarto-

zik, *I: 118-dik §*; a bevégezett gyilkolásért mind a közvetlen gyilkos, mind a gyilkolást rendelő és a segédek kik t. i. a gyilkolásban közvetlen és tevékeny részt vettek, halállal büntetessenek, *I: 119-dik §*. Azok, kik távolabbi módon (*I. 5-dik §*) vettek részt a végbevitt közönséges gyilkosságban, nehéz börtönnel 5—10 évig, ha pedig a gyilkosság fel vagy lemenő ágoni rokonokon, a fő bűnösnek vagy részesnek házastársán vitetett végbe, s e viszonyokat tudták, vagy orgyilkosság vagy latorság történt, 10—20 évig büntetessenek, *I: 120-dik §*.

A megkezdett, de be nem teljesedett közönséges gyilkolásért büntetés a főbűnös és társai ellen nehéz börtön 5—10 évig; a távolabbi részesek ellen 1—5 évig. De ha a rablógyilkosság, orgyilkosság, megrendelt gyilkosság, vagy az előbbi §-ban említett családbelieken kísértetett meg, akkor nehéz börtön 10—20 évig a főbűnös és társai ellen, különösen súlyosbító körülményeknél élethosszig; a távoli részesek ellen pedig 5—10 évig, *I: 121-dik §*.

Ha az anya gyermekét szüléskor megöli, vagy a szülésnél szükségelt segedelem szándékos elmulasztása által azt elveszni hagyja, s a gyilkosság házassági gyermekén vitetett végbe, a büntetés élethosszú legnehezebb börtön; ha a gyermek házasság-kivüli volt, és az megöletett, büntetés nehéz börtön 10—20 évig, ha pedig a szükséges segítség elmulasztása miatt veszett el 5—10 évig, *I: 122-dik §*.

Ha a cselekedet, mi által valaki életét veszti, nem öt megöelő, hanem más ellenséges szándékkal vitetett végbe, akkor a bűn agyonütés, *I: 123-dik §*; ha a rablás közben emberrel olly erőszakosan bánnak, hogy abból annak halála szükségképen következik, akkor az agyonütés mindazokon, kik az agyonütésben részt vettek, halállal büntetessék, *I: 124-dik §*; más esetekben az agyonütés nehéz börtönnel 5—10 évig; ha pedig a bűnös az agyonütöttel közel rokonságban, vagy iránta különös kötelezettségben állott, 10—20 évig büntetessék, *I: 125-dik §*.

Ha valaki több emberek közti verekedéskor megöletett, mindegyik, ki rajta halálos sebet ejtett, az agyonütésért bűnös; ha pedig a halál valamennyi seb által együtt okoztatott, vagy meg nem határozhatni, ki adta a halálos sebet, akkor ugyan senki sem büntethetik agyonütésért, hanem

mindnyáján, kik az agyonütöltre tették kezeiket, nehéz sebesítésért bűnhődjenek, *I: 126-dik §.* Az, ki mást a jogos szükség védelem használata közben megöl, nem bűnözik. De bebizonyítottanak, vagy a személyek, idő, hely körülményeiből alaposan következtetendőnek kell lenni, hogy a bűnös a szükségvédelmet használta tulajdon, vagy embertársa életének, vagyonának, vagy szabadságának védelmére, *I: 127-dik §.*

Törvényeink a gyilkosság fajai közül különösen megemlítik: a rablógyilkosságot, vagy latorságot (*1-ső R: 15-dik czim*), minél jogtudóink szerint mindegy akár épületben, akár nyilvános uton, vagy máshol vitetett végbe; a rokongyilkosságot, minek fajai az *1723: 11-dik* szerint szülegyilkosság (*parricidium*); házastársgyilkolás (*mariti vel uxoricidium*), testvér és rokongyilkolás (*occisio fratrum et consanguineorum*), csecsemőgyilkolás (*infanticidium*), mire nézve nem tétetik különbség a törvényes vagy törvénytelen gyermek között; a nyilvános tisztviselőknek s egyéb különösen megjelölt személyeknek (*1723: 11-dik cz. 5-dik 6-dik §§.*) meggyilkolása.

Halálbüntetés lévén a gyilkosra törvényeinkben rendelve, nem szükség különbséget tenni a meggyilkolt személyekre nézve; de szinte felesleges említeni, hogy a gyilkosság különböző fajaira különféle halálbüntetés, péld. karórahuzás, keréken-törés sat. által, vagy hogy az súlyosbitással volt rendelve, mert már a *13-dik §-ban* mondtam, hogy csak két faja a halálbüntetésnek, pallos és kötél által minden súlyosbitás nélkül használtatik. S ámbár némelly faja a gyilkosságnak törvényeinkben nincsen megemlítve, mint péld. a bérlett, vagy méreg általi gyilkolás, az illy gyilkos bűnösök azonban érdemök szerint büntetendők, az általok elkövetett gyilkosságfaj is a gyilkosság fogalmában foglaltatván.

A gyilkossági kísérletről, ugy szinte a gyilkosságnál büntársakról és segédokről törvényeink nem rendelkeznek, tehát a bíró kötelessége a betudási szabályok szerint a büntetést meghatározni. Az agyonütésről, (*Todtschlag*), sem emlékeznek világosan törvényeink, minek következménye, hogy jogtudósaink eltérnek véleményeikben, mert *Vuchetich 250-dik l.* a külföldi törvényhozások és a dolog természete szerint az agyonütést szelidebben kívánja büntettetni, mint a gyilkosságot; *Szlemenics* pedig azt állítja a *125-dik l.* hogy *1-ső Mátyás* és *2-dik Ulászló* törvényeinek értelménél

fogva az agyonütésre is lehet halálbüntetést rendelni. — A verekedésben történt agyonütről sincsen törvényünk.

A nyilvános büntetésen kívül a megöletettnek özvegye és gyermekei magán kereset útján követelhetik a bűnösnek örökösaitől a vérdíjt, 1723: 11-dik cz. 14-dik §.

27. §. *A méhmagzat-elhajtásról.*

Olly némben, ki szándékosan akármiféle tettet vizsgálhoz, mi által méhmagzatának elhajtása okoztatik, vagy szülése olly módon, hogy a gyermek holtan jön világra, eszközöltetik, bünt követ el, *I: 128-dik §*; ha az elhajtás megkísértetett, de nem következett, akkor a büntetés börtön 6 hó és 1 év között, ha az elhajtás eszközöltetett, nehéz börtön 1—5 évig, *I: 129-dik §*; e büntetésre kárhoztassék az elhajtott gyermeknek atya, de súlyosbítással, ha büntárs a bűnben, *I: 130-dik §*.

* E bünt követi el az is, ki akármiféle szándékból az anyas akarata ellen, a méhmagzatnak elhajtását eszközöli, vagy eszközölni igyekszik, *I: 131-dik §*; az olly bűnös nehéz börtönrel 1—5 évig, és ha e bűn által egyszersmind az anyának élete veszélynek kitétetett, vagy egészségén hátrány okoztatott, 5—10 évig büntettessék, *I: 132-dik §*.

E körülmények nincsenek megemlítve a pót. ideig. II. rendeletben, pedig azoknak jelenléte lényeges változást okoz e bűnben.

Törvényeink e bűnről nem szólnak, s azért az előjövö esetekben a büntetést a körülményekhez alkalmazottan a bírák határozzák meg.

Jogtudósaink (Vuchetich 261-dik l., Szlemenics 127-dik l.) azt tanítják, hogy a méhmagzat elhajtásnál gyilkosság büntetésének van helye, ha a magzat már élő volt; csak hogy Vuchetich is elismeri, milly nehéz, ha talán nem lehetlen, bizonyítani: vajjon mi okból halt meg legyen a méhmagzat?

28. §. *Gyermekek letételéről.*

A ki gyermeket olly életkorban, miben életének megmentésére magának segedelmet szerezni elégtelen, félretesz, hogy azt halálveszélynek kitegye, vagy hogy annak megmentését az esetre hagyja, bünt követ el, akármi okból indittatott legyen arra, *I: 133-dik §*; ha a gyermek fél-

reoső, közönségesen látogatlan helyen, vagy olly körülmények között tétetett ki, hogy annak mindjárti észrevétele és megmentése nem könnyen volt lehetséges, a b ü n t e t é s ne-
 héz börtön 1—5 évig, és ha a gyermeknek halála következett, 5—10 évig, *I: 134-dik §*; ha pedig a gyermek szokott látogatott helyen, s olly módon tétetett ki, hogy annak mindjárti fellelését és megmentését alaposan várni lehetett, akkor a büntetés börtön 6 hó és 1 év közt; ha a gyermek halála mégis bekövetkezett, börtön 1—5 évig, *I: 135-dik §*.

Törvényeink e bűnről szinte nem emlékeznek, miért a bírónak kell a büntetést meghatározni.

29. §. *A sebesítésről s egyéb testi sérelemről.*

Ha valaki sértő szándékkal mást nagyon megsebesít, vagy megsért, vagy annak egészségén hátrányt okoz, bünt követ el, *I: 136-dik §*; a) ha az okozott sérelemmel é l e t v e s z é l y van kapcsolva, vagy a sérelem olly természetű, hogy a megsértetettnek tetemes hátrányt kell testén szenvednie; b) ha a sérelem olly eszközzel vagy olly módon vitetett végbe, mivel rendesen életveszély van összekötve; c) ha a megtámadás álnokul történt s a személy erőszakosan, ha csak ütésekkel is megsértetett, akkor a b ü n t e t é s börtön 1—5 évig. A gonoszság, erőszak, és sérelem nagysága szerint ne-
 héz börtön is 1—5 évig rendeltethetik, *I: 137-dik §*. Más az előbbi §-ban nem említett nehéz sebesítések vagy sérelmek börtönrel 6 hó és 1 év közt büntetendők, *I: 138-dik §*. Azok, kik a v e r e k e d é s k ö z t i a g y o n ü t é s miatt a 126-dik *
 §. szerint nehéz sebesítés bűnében bűnösöknek nyilvánítottak, nehéz börtönre 1—5 évig elítélendők, *I: 139-dik §*.

E §-nak foglalatjától némileg eltér a pót. ideig. II. rend I-ső §-sa 12-dik pontja, mi a német eredeti szerint a következő: nehéz sebesítések, ha verekedés közben valaki agyonütetett, és meg nem határozhatni, ki ejtette legyen a halálos sebet, vagy ha a halál csak régi sebek által okoztatott.

A testi sérelmeit illetőleg törvényeink büntető eljárást csak akkor rendelnek, ha gyermekek szülőiket megvernék vagy megsebesítenék, kiket a bíró a körülmények szerint halállal, vagy más büntetéssel fenyíthet, 1723: 11. Egyéb testi sérelmek miatt nagyobb vagy kisebb hatalmaskodás czime alatt a megsértetett magán kereset útján szerzett magának elégtételt.

De szokásban volt bűnvádi pert indítani, ha a testi sérelem nagyobb, a bűnös kevés vagyonnal bíró, a sérelemhez mért büntetés kieszközlése miatt.

* 30. §. A párviadalról.

A ki mást akármiféle okból halálos fegyverekkel viadalra kihív, s a ki illy kihívást elfogadva a viadalra megjelenik, az a párviadal bűnét követi el, *I: 140-dik §*; e bűn, ha az eredmény nélkül maradt is, nehéz börtönnel 1—5 évig büntetessék, *I: 141-dik §*; ha a párviadalban sebesítés történt, a büntetés nehéz börtön 5—10 évig legyen, *I: 142-dik §*; ha a párviadalból egy résznek halála következett, az agyonütő nehéz börtönnel 10—20 évig büntetessék, a megöletettnek holtteste pedig, ha a viadal helyén holtan maradt, az örség kísérete mellett a szokott temetőn kívüli helyre vitessék, és ott elásassék, *I: 143-dik §*. Minden esetben a kihívó szigorúbban büntetessék, mint a kihivatott, tehát hosszabb időre ítéltessek el, mint íteltetett vala, ha ő a kihivatott lett volna, *I: 144-dik §*.

A ki a kihíváshoz vagy annak elfogadásához akármilyen módon hozzájárult, vagy azt, ki a kihívást elmellőzni igyekezett, megvetéssel fenyegette, vagy annak ezt mutatott, börtönnel; ha pedig befolyása különösen fontos volt, és sebesítés, vagy halál következett, nehéz börtönnel 1—5 évig büntetessék, *I: 145-dik §*; azok, kik mint segítők, vagy úgy nevezett secundánsok a párviadalnál jelenvoltak, nehéz börtönre 1 évtől, és befolyásuk s a bekövetkezett rossznak nagysága szerint, egész 5 évig ítéltessek el, *I: 146-dik §*.

A bíróság által rendelt párviadatok nálunk is törvényesek voltak, de a magános párviadalról törvényeink hallgatnak; ennek büntetése is tehát a bírónak bölcs és lelkismeretes ítéletétől függ, tekintve a párviadal módját, az a közbeni viselkedet, a bekövetkezett eredményt, sat.

* 31. §. A gyujtogatásról.

A gyujtogatás bűnét az követi el, ki olyat tesz, miből akarata szerint idegen tulajdonon gyuladás támadjon, ha a tűz ki nem ütött, vagy kárt nem okozott is, *I: 147-dik §*; büntetés a következő különbségek szerint szabandó:

a) ha a tűz kiütött, s általa, mit a gyújtogató előre láthatott, ember megöletett; ha a valóban kiütött tűz több izben tételt; ha a tűz elpusztítási szándékú összecsoportozással történt, büntetés a halál; b) ha a tűz kiütött s a károsítottak abból tetemes kára következett; szinte c) ha a tettes a gyújtogatást több izben, ámbár eredmény nélkül megkísértette, élethosszu nehéz, különös gonoszságnál és kár nagyságnál leguehezebb börtönnel büntetessék; d) ha a tűz kigyulladt ugyan, de az eddig említett körülmények hiányzanak, nehéz börtön 10—20 évig rendeltessék; e) ha a tűz ki nem ütött, de éjjel vagy olly helyen, hol kiütvén könnyen tovább terjedhetett volna, vagy olly körülmények között, hol egyszersmind emberi élet szemlátomási veszélynek volt kitéve, tételt, a tettes nehéz börtönnel 5—10 évig büntetessék; f) ha a tett nappal és különös veszély nélkül történt, és a tűz kigyulladás nélkül elaludt, vagy kár nélkül előltatott, akkor a bűnös nehéz börtönt 1—5 évig érdemel, *I: 148-dik §.*

E § nak g) pontja, mi szerint, ha a tettes maga töredelemből és még jókori alkalmazása által minden kárt megakadályozott, nehéz börtönnel 6 hótól egész 1 évig büntetettetni rendeltetik, az 1850—ki Jan. 17—kén kelt legfelsőbb parancs VII. cz. által megszüntetett, és a tettes ez esetben büntetlenül marad.

A ki akármi gonosz szándékból tulajdonát felgyújtván idegen tulajdont is tűzveszélynek tesz ki, szinte gyújtogató miatt bűnös, s az előbbi §-ban meghatározott mérték szerint büntetendő, *I: 149-dik §*; a ki tulajdonát meggyújtja a nélkül, hogy e miatt idegen tulajdon meggyulladás veszélynek volna kitéve, az nem gyújtogató, hanem csalás miatt bűnös, ha ez által ő valakinek jogait rövidíteni, vagy valakit gyanúsítani igyekszik, *I: 150-dik §.*

Nehéz rendőri kihágást követ el az, és fenyegetik, ki a tűz akadályozására szolgáló rendeleteket meg nem tartja; ilyenek lehetnek: az építés körül foglalkozók, kéménytisztítók, löporral kereskedők, fűtők, nyílt világgal, égő pipával tűzveszélyes helyen járók, támadó tűz eltitolói sat. *II: 184-dik 209-dik §§.*

Törvényeink, különösen az 1723: 11 cz. a gyújtogató ellen, ha másoknak nagyobb kárt okozott, elevenen megégetést, kisebb károknál pedig életvesztést lágyabb módon rendel. Vétkes gyújtogatásnál a bírónak okos belátásától függ a büntetés meghatározása, ugy szinte a megkísérlett gyújtogatásnál is; nem érvényes tehát a II—dik R. 23—dik czimének rendelete, mi szerint a felgyújtással fenyegetőt is halállal

kellene büntetni, mert az 1723: 11-dik cz. 13-dik §-sa a büntethetésre megkívánja, hogy valódi kár okoztatott legyen. De az sem engedhető meg rendezett álladalomban, hogy a tetten kapatott gyujtogató azonnal tűzbe vettethessék, mert ez magában is borzasztó, s ártatlan életét veszélyeztető eljárás.

32. §. *A lopásról és elsikkasztásról.*

A ki tulajdon haszna miatt idegen ingó jószágot másnak birtokából, annak megegyezése nélkül elvisz, lopást követ el, *I: 151-dik §.* A lopás bűnné válik vagy az érték, vagy a tett természete, vagy az elvitt józágnak, vagy a tettesnek tulajdonsága szerint, *I: 152-dik §.* Az érték a lopást bűnné teszi, ha annak értéke, mi egy vagy több izben lopatott, többet tesz 25 forintnál bécsi pénzbecsben; de az érték nem a tolvajnak haszna, hanem a meglopotottnak kára szerint számítandó, *I: 153-dik §.*

A tettnek természete szerint bűn a lopás: I. minden tekintet nélkül az értékre, *a)* ha az tűz, víz-veszély, vagy más köz, vagy a meglopottat különösen érdeklő szorultság alkalmakor vitetett végbe; az 1850-ki Jan. 17-kén kelt legfelsőbb parancs VIII. cz. még megkívánja, hogy a lopott érték 5 ezüst ftot meghaladjon, másként mint kihágás a *II: 210-dik §-sa* szerint leendvén büntetendő; *b)* ha a tolvaj fegyverrel, vagy a személyes biztosságot veszélyeztető más eszközzel volt ellátva. — II. Ha a lopás többet tesz 5 ftnál, s egyszermind: *a)* egy vagy több tolvajtársal; *b)* isteni szolgálatra szentelt helyen, *c)* elzárt józágon, *d)* fán, vagy bekerített erdőkben, vagy az erdőnek tetemes károsításával, *e)* a tókban levő halakon, *f)* vadakon vagy bekerített erdőkben, vagy különös merészséggel, vagy olylyantól, ki abból mintegy rendes foglalkozást üz, vitetett végbe, *I: 154-dik §.*

A lopott jószág tulajdonsága szerint a lopás bűnné válik, I. tekintet nélkül az értékre, ha az közvetlenül az isteni szolgálatra szánt dolgon, a keresztény vallásgyakorlatot sértő becsutelenítéssel vitetett végbe. — II. Ha többet tesz 5 ftnál és *a)* mező- vagy fa-gyümölcsön, *b)* állaton a legelőn, vagy falkából, *c)* a szántőeszközökön mezőn vitetett végbe, *I: 155-dik §.*

A büntettes tulajdonsága szerint bűn a lopás I. tekintet nélkül az értékre, ha a tevő már kétszer lopás miatt büntetett; itt azonban az 1850-ki Jan. 17-kén kelt legfelsőbb parancs VIII. cz. megkivánja, hogy az érték 5 ezüst ftot meghaladjon, másként mint kihágás a II: 210-dik § szerint fenytendő. — II. Tekintettel 5 frtnyi értékre, ha a) a lopás cselédektől urokon, vagy asszonyukon, b) mestersegédektől vagy napszámosoktól mesterükön, vagy azokon, kik a munkát kibérelték, vitetett végbe, I: 156-dik §.

Ha a lopás azon felül, mi a 4 előbbi §§-ban a bűnhöz kívántatik, nincs terhelve, akkor nehéz börtönnel 6 hótól 1 évig büntetessék, I: 157-dik §; ha ahhoz, mi elegendő, hogy a lopás bűn legyen, az előbbi §§-ban említett körülmények közül, még egyik járul, akkor nehéz börtön 1 évtől 5 évig rendelendő, I: 158-dik §. Ha a lopott összeg 300 ftot meghalad, vagy a meglapatottnak körülményei szerint érzékeny kár okoztatott, vagy a lopás különös merészséggel, erővel, vagy ravaszsággal vitetett végbe, vagy a büntettesnél a lopás szokássá vált (fur ex professo) akkor: a büntetés 5—10 évi nehéz börtön legyen, I: 159-dik §. Éjjel elkövetett lopás vagy a tartósságra vagy a súlyosításra nézve szigorúabban büntetendő, mint ha egyébként hasonló körülményekben nappal vitetett volna végbe, I: 160-dik §.

Mint bűn tárgyalandó az olly elsikkasztás, mi által valaki nyilvános hivatalánál, vagy különös felsőbbbségi meghagyásnál fogva rábizott jószágot, több mint 5 frint értékben visszatart, vagy magának tulajdonit, I: 161-dik §; a büntetés: nehéz börtön 1—5 évig; ha pedig az érték 100 ftot meghalad 5—10 és (különösen súlyosbitó körülményeknél) 20 évig, I: 162-dik §.

Az elsikkasztás bűnét követi el az is, ki a 161-dik §-ban tartalmazott eseten kívül, rábizott jószágot, 50 frtnál nagyobb értékben visszatart, vagy magának tulajdonit, I: 163-dik §. büntetés: börtön 6 hótól 1 évig; ha pedig az érték 300 ftot meghalad, nehéz börtön 1—5 évig, és különösen terhelő körülményeknél 5—10 évig, I: 164-dik §.

A pótl. ideig II. rendelet 1-ső §. 16-dik pontja az itt említett elsikkasztási esetektől eltér; az a német eredeti szöveg szerint így hangzik: hivatalosan ránk bizott jószágnak elsikkasztása tekintet *

nélkül az értékre, más ráncbizott jószágok elsikkasztása pedig, ha az érték 1000 ftot ezüst pénzben meghalad. — A lényeges különbség tehát az, hogy az előbbi esetben a jószág hivatalosan bízott ránc, azért nagyobb a bűn az értékre tekintet nélkül, mert a hivatalos eljárás biztossága és szentsége sértetik; az utóbbi esetben pedig a jószág magán uton bízott ránc, s azért kívánatlik még az 1000 ftnyi érték, hogy a bűn megyei bíróság tárgyalására és elítélésére való legyen.

Lopásban vagy elsikkasztásban bűnrészesé teszi magát az, a ki lopott, vagy elsikkasztott jószágot elrejt, magának tulajdonít, vagy elad, *I: 165-dik §*; ha a bűnrészes *a*) az összegből, vagy a jószág értékéből, vagy a történetből tudja, hogy a lopás vagy elsikkasztás olly módon, mi azt bűnné teszi, vitétt végbe, vagy *b*) a többször elrejtett, magának tulajdonított, vagy eladott jószág együtt 25 ft-nak összegét vagy értékét meghaladta: akkor a részvétel börtönnel 6 hótól 1 évig; az értéknek, ravaszságnak, s az elősegített kárnak nagysága szerint 5 évig is büntethetik, *I: 166-dik §*.

Más lopási esetekben a részvét nehéz rendőri kihágás, és az alább említett *II: 210-dik §*. szerint büntetendő. Ide tartozik a pót. ideig. *II. rend. 3-dik §-sa d)* alatt érintett *o r g a z d a s á g*.

Minden lopás és elsikkasztás megszűnik bűn lenni, ha a cselekvő előbb, mintsem az előjáróság bűnét megtudná, a cselekedetéből eredett egész kárt megtéríti. Ez áll a részvétről is, *I: 167-dik §*.

Az itt nem említett kisebb lopások, vagy elsikkasztások, s az azokbani részvét, valamint a házastársak, szülők és gyermekek, (a *II: 213-dik §*. meg hozzá teszi vagy testvérek), míg azok egy háztartást képeznek, közt történet lopások, mint nehéz rendőri kihágások a büntörvénykönyv *II-dik* részének rendeletei szerint tárgyalandók, *I: 168-dik §*.

Az illy lopások a *II: 210-dik §-sa* szerint egyszerű vagy szigorú árestommal 1 héttől — 3 hóig büntetendők; a körülmények természeté szerint az árestom nehezebb munkával, böjtöléssel és fenytékkal súlyosbitandó.

Ide tartozó a pót. ideig. *II-dik* rend. *3-dik §-sa c)* alatti: egyszerű lopás, ha az sem felfegyverzés, sem betörés, sem ismétlés által nem módosított, s ezen felől a lopott jószág értéke 25 ftot meg nem halad.

Törvényeink, különösen az *1-ső R: 15-dik cz.* a tolvajok ellen kötélléli kivégzést rendel, nem említvén különbséget a lopásnak fajai és fokai között; s mert a halál-

büntetés igen szigorú büntetés volna, azért kötelessége a bírónak figyelembe venni ama körülményeket, mik a lopás nagyságát változtatják, mint az összeg nagysága, a tettnek minősége, az ellopott jószágnak és a cselekvőnek tulajdonsága, s ezek szerint meghatározni: vajjon a törvényes, vagy más rendkívüli büntetésnek, van-e helye. A halálbüntetés szokásként a férfiaknál kötél, nemeseknél és nőknél pallos által hajtatott végbe.

A jogelvekkel megegyezőbb volna, lopás miatt halálbüntetést nem rendelni, hanem az austriai bünjog példájaként csak ideiglenes börtön büntetést a lopás fokai szerint különböző mértékben.

A szentségtörő lopás ellen az egyszerű lopásnak büntetése alkalmaztatik, ama körülményt, hogy szent jószág körül vagy más körül szent helyen történt a lopás, súlyosbító körülményül tekintvén. — A nyilvános büntetésen kívül tartozik a tolvaj a lopott jószágot visszaadni, vagy a kárt másfélszer megteríteni; ezt a természeti jogosság, de törvényeink is ugy kívánják, 1715: 48, 1723: 11. — A lopott jószágnak megvétele vagy letartóztatása a visszaadáson felül birsággal büntetetik, különösen 200 ftal a főpapok, urak, nemeseken, és sz. kir. városokon, 40 ftal a nemteleneken, 1659: 17-dik cz. —

A templomoknak erőszakos megtámadói, feltörői, megfosztói a törvények értelme szerint halálbüntetéssel büntethetnek. — Az éjjeli tolvajt Verböczy előb. 9-dik cz. 2-dik §. szerint büntetlenül szabad megölni, szükségvédelem esete levén jelen a vagyonát, jogtalanul megtámadó ellen, védelmező részéről.

Honi törvényeink szerint a letett jószág vissza nem adása, elszikkasztása, birói megintés után hatalmaskodás bűn gyanánt büntetetik, sőt súlyosb esetekben kétszeres megterítésnek és becsstelenség büntetésének van helye, 1638: 28; 1647: 106, 107, 1622: 16. Mi volt a büntetés, ha a jószág birói kézbe, vagy biróilag volt letéve?

* 33. §. A rablásról.

Rablást követ el, ki személy ellen erőt használ, hogy annak, vagy másnak ingó tulajdonát hatalmába kerithesse; az erőszak akár tettelegi sérelemmel, akár csak fenyegetéssel történt

legyen, *I: 169-dik §*. Az illy fenyegetés, ha csak egyes embertől eredett, vagy eredmény nélkül maradt is, nehéz börtönnel 5—10 évig büntetessék, *I: 170-dik §*; ha pedig a fenyegetés egy vagy több rablótárs társaságában, vagy gyilkoló fegyverrel történt, vagy a jószág a fenyegetésnél fogva valóban elraboltatott, a büntetés nehéz börtön 10—20 évig, *I: 171-dik §*; e büntetésnek van helye, ha valamely személyre erőszakos kezet tettünk, ámbár a rablás nem teljesített, *I: 172-dik §*; ha az erőszakos kéz alkalmazásával megkezdett rablás beteljesedett is, akkor a büntetés élethosszu nehéz börtön, *I: 173-dik §*. Ha valaki a rablásnál úgy sebesített, vagy sértetett meg, hogy ez által testén tetemes hátrányt szenvedett, vagy valaki a tartós bántalom, vagy veszélyes fenyegetés által kinteljes állapotba helyeztetett, akkor minden részes élethosszu legnehezebb börtönnel büntetessék, *I: 174-dik §*. A ki jószágot, miről tudja, hogy raboltatott, ha az csekély összegű vagy értékű is, elrejt, elad, vagy magának tulajdonit, bűnös a rablásbani részvételben, és nehéz börtönnel 1—5 évig büntetendő, *I: 175-dik §*.

Honi törvényeink szerint a rablásra úgy mint a latorságra kerék vagy karó általi halál van rendelve (1-ső R. 15-dik cz.), mi újabb időben pallos vagy kötél által eszközöltetik. Kik váraikban (lakukban) rablókat tartanak, rablásra bocsájtanak, s a rablott jószágból részt vesznek, az 1548: 49-dik szerint jószág-vesztéssel és halállal büntettetnek. A rablott jószág megvevői, letartóztatói szinte úgy bűnhődnek, mint ha a jószág lopatott volna. L. felebb.

34. §. A csalásról.

A ki ravasz előadásokkal, vagy cselekedetekkel mást hibába ejt, mi által valaki tulajdonán, vagy más jogain kárt szenvedjen, vagy ki e szándékból másnak hibáját vagy tudatlanságát használja, csalást követ el, *I: 176-dik §*; a csalás bűnné válik a tett minősége, vagy a kár értéke szerint, *I: 177-dik §*.

Az esetek, mikben a csalás már a tett minősége szerint * bűnné válik, ezek: a) ha valaki bíróság előtt letcendő hamis tanúságot szerezni igyekezett; ha hamis tanúságot bíróilag ajánlott, vagy letett; ha tulajdon ügyében hamis esküt ajánlott vagy valóban hamisan esküdött; b) ha valaki nyil-

vános tisztviselőnek személyét hamisan magára veszi, vagy felsőbbbségi megbízást, vagy valami különös, nyilvános hivataltól kapott fölhatalmazást hazudik; c) ha nyilvános üzletben hamis mérték és súly használtatik; d) ha valaki nyilvános okiratot, vagy nyilvános intézet által behozott bélyeggeli jegyet, vagy próbát utánoz vagy meghamisít. Az 1850-ki Jan. 17-kén kelt legfelsőbb parancs. 9-dik cz. szerint a nyilvános okiratoknak utánzása és meghamisítása akkor büntetendő, ha az I: 176-dik §. feltételezett gonosz szándék (t. i. mást károsítani) szolgál annak indokául, cz eseten kívül mint kihágás a II: 78-dik §. e) szerint árestommal 3 naptól 1 hóig fenyíttessék; e) ha a határjelek elvitetnek, vagy elmozdítottatnak, f) ha valaki pazarlás által fizethetlenségi állapotba ejtette magát, vagy fondorkodás által a hitelt hosszabbítani igyekezett, vagy koholt hitelezők felállítása, vagy más csaló egyetértés, vagy vagyona egy részének eltitkolása által a tömegnek igaz állását elferdíti, I: 178-dik §.

Más csalások bünné válnak, ha a kár, mi okozott, vagy mire a rossz akarat irányoztatott, 25 ftnál többet tesz, I: 179-dik §. A csalás fajait, nagy különféleségök miatt nem lehet ugyan mind a törvényben előszámlálni; különösen az említett összeget tekintőleg bünt követ el, a) ki hamis magán okiratokat készít, vagy igazakat meghamisít; a ki utánzott, vagy hamisított nyilvános hitelpapírokat, vagy hamisított pénzt, ámbár a hamisítóval egyetértés nélkül tovább terjeszt; b) ki másnak gyengelműségét babonás, vagy más ravasz vakítás által annak vagy egy harmadiknak kárára használja; c) a ki talált jószágot szándékosan eltitkol és magának tulajdonít; d) a ki magának hamis nevet, állapotot, czimet tulajdonít, magát idegen vagyon tulajdonosának lenni állítja, vagy más hamis szín mögé rejti, hogy magának jogtalan nyeresémet tulajdoníthasson, valakinek vagyonán vagy jogain kárt okozhasson, vagy valakit káros cselekedetekre csábíthasson, mikre az iránta használt csalárdság nélkül hajlandó nem lett volna; e) a ki játékban hamis kockákat, hamis kártyákat, ravasz egyetértést vagy más fondorkodást használ, I: 180-dik §.

A csalás büntetése közönségesen börtön 6 hótól 1 évig, de a veszélyesség foka, az attól ovakodhatási nehézség, gyakrabbi ismétlés s az érték nagysága szerint 5 évig is kiterjeszthetik, I: 181-dik §; ha az érték, mit a bűnös magának a bűn által szerzett, meghaladja a 300 ftnyi összeget, vagy

a megcsalottnak körülményei szerint érzékeny hátrány okoztatott, vagy a bűnös a csalást különös vakmerőséggel követte el, vagy a csalások természetévé váltak: akkor a büntetés nehéz börtön 5—10 évig, *I: 182-dik §*; különösen akkor, ha bűne biróilag ajánlott, vagy letett hamis esküvel van kísérve, a bűnös a meghatározott nehéz börtön büntetésén kívül a szégyenszinen kitétessék és ha a hamis eskü által igen fontos kárt okozott, 20 évi s a körülmények szerint élethosszu nehéz börtönnel büntetessék, *I: 183-dik §*.

Csalások, mellyeknél a 178- és 179-dik §§-ban említett körülmények hiányzanak, nehéz rendőri kihágások gyanánt és az austriai büntörvény-könyvnek II-dik részében előforduló szabályok szerint tárgyalandók, *I: 184-dik §*.

E csalások mint nehéz rendőri kihágások úgy büntetendők, mint az efféle lopásokról a 32-dik §-ban előadtam, *II: 211-dik §*. Ide tartozik a pót. ideig. II-dik rend. 3-dik §-sa *b)* alatti: más tulajdonának gonosz megkárosítása, ha a kár 25 forintot nem halad.

Hamis csőd esetei Magyarországon az 1840: 22-dik cz. 130-dik §-sa értelmében a következők: *a)* ha a megbukott a csődület megnyitása előtt vagy a per folyama alatt elszökik; *b)* ha a hitelezők ellene csődületet kérvén, a bíróság idézésére sem maga, sem képviselője által megjelenni nem akart; *c)* ha a bíróság ítéletének következtében értékbeli állapotját felfedezni, *d)* vagy hasonló esetben bukásának okait előadni nem akarja, *e)* ha a tömegeből valamit eltitkolt s a csődület megrendele után valamit eladott, *f)* ha hitelezőinek kijátszására adóságokat színlett, hamis adósleveleket adott ki, vagy valódi adósleveleknek kiadási napját előbbre tette; *g)* ha hitelének emelésére, vagy fentartására tudva hamis leveleket használt, *h)* ha számadása alá bizott vagyont, és bármilyen letéteményt elköltött; a gyámsága alattl árvának értékéből valamit eltulajdonított, vagy elpazarlott.

Hamissággal párosult még a bukás a kereskedőknél és gyárosoknál: *a)* ha a bukott kereskedői könyveit hamisan vezette, vagy azokat később meghamisította, leveleket azokból kiszakasztott, vagy másokat beragasztott, *b)* ha bejegyzett kereskedő vagy közkereseti társaság könyveket nem is vezet.

Hamis bukás a beszámítás mértékéhez képest fél évtől 3 évig terjeszthető tömlöczcel büntetetik.

A bukással kapcsolt vétke s gondatlanságnak esetei: *a)* ha a bejegyzett kereskedő könyveit rendetlenül vezeti, *b)* ha minden év végével kereskedési mérleget állapotjáról nem készít, *c)* ha a kereskedő rövid idő alatt, szerencsétlenség vagy nagyobb veszteség nélkül, tetemes vagyont elpazarlott; *d)* midőn a kereskedő a csődület előtt könyveiből láthatta, hogy vagyona adósságainak kielégítésére nem elegendő, a helyett, hogy a csődület megnyitását kérte volna, egyik vagy másik hitelezőjét, kinek mások kárával kedvezni akart, birói foglalás útján előre kielégítette.

A vétke s gondatlanságból eredett bukás nagyobb beszámítási körülmények közt 1 héttől 6 hóig terjedhető bezárással büntetik, 1840: 22-dik cz. 131-dik §.

E törvény-cikkben is különbség van téve a gonoszság és vétke s gondatlanság között, mind a büntetés fájára, mind tartósságára nézve.

A bírósági hamis esküt törvényeink nyilvános bűnvádi eljárásban büntették, ha az a fejedelem, és szent korona jogainak sérelmére történt; büntetése a II-dik R. 30-dik cz. szerint: örökös becstelenség, tanuság-tételrei képtelenség, úgy szinte elvesztése a jognak valaki ellen személyesen perlekedni, s elvesztése a bűnös részére eső minden javaknak. Törvényeinknek ama rendelete, mi szerint annak elítéléseül: vajjon van-e hamis eskü jelen? pert a szent szék előtt kellett kezdeni, s aztán, ha ebbeli ítélet által a hamis eskünek jelenléte kimondatott, a büntetésnek kiszabása miatt a királyi Tábla előtt eljárni, az ideigl. bíróságokat rendező legfelsőbb határozatnak 12-dik §. *a)* pontja szerint megszűnt, s ezután a hamis eskü iránti perbeli eljárás a megyei bíróság előtt fog történni. Ha a hamis eskü magánosnak sérelmével történt, a hamisan esküvő örökös becstelenségen felül még díjában marasztaltatik el magán kereset útján.

Frank (a közigazság törvénye I: 155-dik §-ban) Verböczy II-dik R. 30-dik cz. szerint azt tanítja, hogy minden hamis eskü miatt a királyi ügyész a hamis esküvőnek ingó és ingatlan javait nyerte.

A következő csalási (falsum) esetek vannak törvényeinkben megemlítve: *a)* nyilvános munkák körüli munkások bérének levonása és letartóztatása; büntetés 1-ör a levont, vagy letartóztatott összegnek ötszöri, 2-ör tiszteri lefizetése, 3-ör pedig halálbüntetés mint nyilvános tolvajok ellen, 1563: 21; *b)* hamis levelek készítése, hamis

pecsétek vésése; büntetés: az okozott kár megtérítésen kívül, ha a hamisító valaki élete ellen törekedett, halál; ha jószág ellen, becstelenség; egyéb kisebb ügyekben az a bíró okos ítéletétől (prudens iudicium) függ, 1723: 11; c) ha mislevéllel bíróság előtti tudva élés, az esetek különbsége szerint úgy büntetetik, mint hamis levél-, vagy pecsét-készítés, 1723: 12; d) úti vagy közönséges levél-készítés, ha más becsületének vagy jószágának nem árt, a bíró ítélete szerint büntetetik, e) közönséges levelek felfogása, és törése, letartóztatása s elsikkasztása 100 ftal büntetetik, 1723: 59. f) ha ügyvéd hamis tanuleveleket készít, vagy azokkal tudva él, s így valakit károsítani szándékozik, az 1723: 12-dik szerint a kártérítésen kívül becstelenség büntetésével büntetetik.

* 35. §. *Kettős (többes) házasságról.*

Ha házas személy más személlyel házasságot köt, az kettős házasság bűnét követi el, I: 185-dik §; hasonló bünt követ el az olly személy, ki maga házas nem lévén, házas személlyel tudva összekel, I: 186-dik §; büntetés: börtön 1 évtől 5 évig; ha a bűnös ama személynek, kivel második házasságra lépett, tulajdon házasvoltát eltitkolta, akkor nehéz börtönre ítéltessék, I: 187-dik §.

Törvényeink e bűn ellen bizonyos büntetést nem rendelnek, hanem csak azt mondják, hogy a többszörös házasságban élők törvény útján az illető bíraktól más törvények szerint, mik halálos bűnökről szólnak, büntetessenek; s így szokássá lett a több házasságban élőket pallossal büntetni, valamint súlyosbító körülmények kíséretében a házasságtörőnöt is.

Austriában a házasságtörés, mint már emlitém a 25-dik §-ban, csak nehéz rendőri kihágás, II: 247-dik §; mi okból az a pótló ideig. II-dik rendeletben a megyei bíróság illetőségéhez tartozandó bűnök közt megemlítve nincsen is.

36. §. *A rágalmazásról.*

* Ha valaki mást koholt bűn miatt a felsőbbésnél felad, vagy olly módon vádol, hogy vádja okul szolgálhatna felsőbbéségi vizsgálatnak, vagy csak nyomozásnak a vádlott ellen, az rágalmazási bűnt követ el, I: 188-dik §; büntetés

rendesen nehéz börtön 1 évtől 5 évig, mi 10 évig terjesztendő ha a) a rágalmazó különös ravaszságot használt, hogy vádját hihetővé tegye, b) ha a vádlottat nagyobb veszélynek tette ki, c) ha a rágalmazó a rágalmazottnak cselédje, családtagja, vagy alattvalója, vagy tisztviselő hivatalában gyakorolta a rágalmazást, *I: 189-dik §.*

Más vádlások, mellyek alaposak, megengedett, sőt dicséretes cselekedetek; mellyek nem bünt foglalnak magukban, vagy nem olly veszélyesek, azok sulyosb, vagy csekélyebb rendőri kihágások, *Austr. II: 234—244-dik §§.*

Törvényeink szerint, ha valaki a gyanujelket közbiztoság tekintetéből, nem másnak ártani akaró szándékból, a többségnek feljeleníti, büntetlen marad, ha a gyanusított ártatlannak találtatnék is. Ha gonosz szándékból valakit vádol és pedig különösen gyilkosságról, a büntetés főváltás; egyéb bűnökre nézve az a bíró okos belátásától függ; a felségsértésnél pedig az fő- és jószágvesztés is lehet, 1588: 43, 1715: 7. — Ha valaki mást a sóár körüli kihágás miatt hamisan vádol, ugy bűnhődik, mint a bevádolt bűnhődött volna, t. i. 500 frtban elmarasztaltatik. A magánosoknak egyéb rágalmazásai magánkeresetnek szolgálhatnak alkalmul.

37. §. *A bűnösöknek elősegítése.*

Hogy hozzájárulás által a bűnnek ugyanama neme követetik el, mit a közvetlen bűnös elkövetett, már az előadottakból tudjuk. De az is, ki a bűnösnek segedelmet nyújt, a következő esetekben bűnös leend, *I: 190-dik §;* a) midőn valaki bünt akadályozni gonoszul elmulaszt, mit mégis könnyen és maga veszélyeztetése nélkül akadályozhatt volna, *I: 191-dik §;* illy elmulasztás a pártütésnél bűnrészessé tesz, és az 54-dik §. szerint büntetendő; más bűnöknel a büntetés börtön 6 hótól 1 évig; ha pedig a főbűnre halál vagy élethosszu börtön van szabva, akkor a büntetés nehéz börtön 1 évtől 5 évig, *I: 192-dik §.*

b) Ha valaki a vizsgáló többség előtt a bűn vagy a bűnös felfedezésére szolgáló jeleket eltitkolja, vagy a bűnöst elrejti, vagy az ismert bűnösöknek menedéket ad, vagy azoknak összejöttét, midőn akadályozhatná, elősegíti, *I: 193-dik §;* büntetés: ha az 55-dik §-ban említett felfedezési elmulasztás nincsen jelen, a titkolt bűnös veszélyessége, vagy

a segélés által előmozdított kártékonysága szerint, börtön 6 hótól 3 évig; ha pedig menedéket adott, vagy az összejövetelt elősegítette, nehéz börtön egész 5 évig, *I: 194-dik §*; de a bűnösnek rokoni fel és lemenő ágon, úgy azok is, kik azzal első ízben sógorok, testvérei, és testvéreinek gyermekei, annak házastársa illy elrejtés miatt egyedül nem büntethetnek, *I: 195-dik §*.

c) Ha valaki a bűn miatt befogottnak a szökési alkalmat esel vagy erő által könnyíti, vagy a vizsgáló felsőbbségnek a megszökött befogatásánál akadályt tesz, *I: 196-dik §*; ha a segedelem olyantól adatik, ki az őrzésre köteleztetik; vagy ha az, ki a segedelmet adta, tudta, hogy a befogatott pártütésről, hitelpapírok, vagy pénzhamisításról, gyilkosságról, rablásról, vagy gyujtogatásról vádlott, vagy bűnösnek ismert; akkor a bűnös nehéz börtönnel s pedig ha pártütés, vagy hamisított hitelpapír miatt elfogatottnak adatott segély, 5—10 évig; a többi megnevezett esetben 1—5 évig büntetessék, *I: 197-dik §*; ha a befogatott más, mint az előbbi §-ban megnevezett, bűn miatt van vizsgálatban vagy büntetésben, s az, ki neki segedelmet adott, nincsen különösen kötelezve az őrizetre, büntetés ekkor börtön 6 hótól 1 évig, *I: 198-dik §*.

d) Ha valaki zászlóhoz esküdt katonát, vagy a katonai testülethez tartozó szolgát a szolgálatbéli elszökésre rábeszél, vagy abban őt tettel és tanáccsal segíti, vagy ki szökevénynek ruhája, fegyvere megvétele, utnak mutatása, álruházás, elrejtés vagy magánál adott lakás által vagy más valami módon segéd kezet nyújt, mi által a megszökés könnyítetik, vagy a szökevénynek fölfedezése és befogatása megnehezítetik, *I: 199-dik §*; illy elősegítő, ha a szökevény gyalogsági, 50 ftot; ha lovassági, 100 ftot fizet a hadi pénztárba, e felett börtönbe tartatik 6 hótól 1 évig. Ha nem fizethet, akkor a büntetés ideje hosszabbítandó, vagy a börtönbüntetés súlyosbitandó, és ama körülmény, hogy a szökevény befogatott, a jelen rendelet alkalmazásánál semmit sem változtat, *200-dik §*.

Szekerészi szolgának elszöktetésére a büntetés 12 frt. 30 kr. bécsi értékben (w. w.) 1807-ki Oct. 15-ki udv. rendel.

E két utolsó §. az 1849-ki Dec. 31-kén kelt cs. rendelet által megtoldatott ekkép: a) a ki katonát a zászlóesküben meg-

eskudt hívség megsértésére felhív, ösztönöz, vagy csábítani igyekszik, vagy akármi módon ehhez járul; ugy *b*) a ki katonákra nézve magát a megjegyzett cselekedetekben bűnössé teszi, hogy őket rábirja, miszerint azok vagy közösen másokkal, vagy egyenként, de mégis feltevéen másoknak összeműködését; a fennálló katona-szolgálati rend, előljárójuk, vagy ezeknek parancsai ellen fellázadjanak, az elősegelés bűnét követi el, és börtönnel 6 hótól 1 évig büntetendő. De ha katonárai illy behatás a polgári rendűeknél érvényes törvények szerint nehezebb börtönnel fenyegetett bünt képez, akkor az az *c* bünt illető törvényes határozatok szerint ítélendő el.

Az 1563: 39-dik cz. azok ellen, kik szántszándékos és biróilag kiíratott gonosztevőt befogadnak, és birói felszólításra sem ki nem adnak, sem befogatni nem engednek, az 1659: 17-dik szerint pedig, kik rablókát pártolnak főveszteség büntetését rendeli; egyéb pártolási esetekben, nem levén jelen a betudást annyira súlyosbító körülmények, a büntetés a birónak okos belátásától függ.

A magánosok különféleképen lehetnek még részesek a bünsegelésben törvényeink szerint, különösen: *a*) ha a befogott gonosztevőt elbocsájtják; büntetés: az elbocsájtottnak díja, a kár és bántalom, mit t. i. az elbocsájtott gonosztevő okozott, megtérítése; *b*) ha a gonosztevőt, az illető birói hatóságnak három nap alatt át nem adván, letartóztatják; büntetés: minden további napért minden letartóztatott gonosztevőért 12 frt a III-dik R. 32-dik cz. szerint, az 1659: 16-dik cz. szerint 500 frt; *c*) ha valaki jószágán a gonoszok elleni vizsgálatot meg nem engedi, büntetés: 100 frt; *d*) ha a gonoszok üldözésében és befogásában részt venni nem akar; büntetés: 12 frt; *e*) ha a gonosztevőnek elfogatását ellenzi, büntetés: a jószágának, hol ez történik, királyi ügyész általi elfoglalása; *f*) ha valaki az elfogott gonosztevőket kiszabadítja, büntetés: a hatalmaskodás büntetése, a kiszabaditottnak díja, az okozott kár, és bántalom megtérítése; *g*) ha valaki pallos, vagy büntető jogot bitorol, büntetés: a büntetettnek díja, kár és bántalom megtérítés; ha talán ártatlan bünhödnék más, s a III: 20-dik czim. hasonlósága szerint fejbeli büntetésnek is volt helye.

38. §. *A kiutasítottak visszajöveteléről.*

A járási egyes bíró hatóságát illetőleg itt figyelmeztetésül megemlítendőnek véltem még, hogy az illetőségéhez tartozó károsítás, lopás, orgazdaság eseteiről már fölebb (a 32; és 34-dik §§-ban) volt szó; a mezei rendőri törvénynek szabályait itt előadni feleslegesnek tartom, miután azok legközelebbi időkben hozatván (1840-ben), minden ügyvédnek és bírónak friss emlékezetében vannak, de a magán jogról írott munkákban is kimerítőleg előadva találhatnak. Itt megjegyzendő, hogy a pótló ideigl. II. rendelet szerint a járási egyes bíró nagyobb büntetést, mint 3 hónapi fogságot, nem szabhat, a mezei rendőri kihágások ellen pedig az 1840: 9-dik cz. 41-dik §-sa szerint 6 hónapig terjedhető fogságot rendelhetni; miből azt lehet következtetni, hogy olly mezei rendőri kihágásokról, mik 3 havi fogságnál (mit az említett törvény tisztességes letartóztatásnak nevez) nagyobb fenytéket érdeemelnek, a járási testületi bíróság fog itélni.

A kiutasítottak visszajöveteléről az ausztriai büntörvénykönyvben ezek foglaltatnak: ha ollyan, ki amaz országokból, mikre e törvény kiterjed, bűn miatt kiutasított, akármiféle ürügy alatt azoknak valamelyikébe visszajő, akkor e visszajövet bűn, I: 83-dik §; az illy bűnös a gyalázathelyen kitétessék, és nehéz börtönnel 6 hótól 1 évig büntetessék, a büntetés idejének telte után ismét kiutasitassék. Ha a visszajövet miatt már egyszer büntetve volt, akkor a börtönbüntetés súlyosbitandó, vagy a súlyosbitás kettőzendő, I: 84-dik §. E tény, mint már említettem, az 1850-ki Jan. 17-ki legfelsőbb parancsnak IV. cz. szerint bűn lenni megszűnven, a visszatérő kiutasított a büntörvénykönyvnek II: 81-dik §-aként fenyteteni rendeltetik, mi szerint az, ki minden örökös tartományokból kiutasittatván, először jő vissza, árestommal 1—3 hóig, ismétlés esetében szigorú árestommal 3—6 hóig fenytendő.

Összehasonlítván e legfelsőbb parancsot a pótló ideig. II. rend. 4 és 6 §§-val, azt mondhatni, hogy a kiutasítottak előszöri visszajövele esetében a járási egyes, ismételt visszajövele esetében pedig a járási testületi bíróság fog itélni.

V é g s z ó.

Az előadottak után szabad legyen remélnem, hogy a bűnöket illetőleg, figyelembe véve a pót. ideig. II-dik rendelet 1-ső — 7-dik §§-ait, bíránk és ügyvédeink el fognak igazodni. Ha mégis kétség támadna arról: vajjon az említett rendeletnek 1-ső §-ában előadott bűnökön kívüli bünesetek a megyei vagy járási testületi bírósághoz tartozandnak-e? a bünesettel kapcsolatban levő terhelő körülmények fognak határozni, mik szerint ha 3 évi fogságnál nagyobb büntetés lenne rendelendő, akkor az eset a megyei, másként pedig a járási testületi bírósághoz tartozand; kivételnek volna helye, ha a pót. ideig. II-dik rend. 3-dik §-ában említett csekély károsítás, lopás, és orgazdaság esetei fordulnának elő, mik ámbár szorosán véve bűnök, (L. az 5-dik §-st), mégis a rendelet világos tartalmának következtében a járási egyes bíróság illetőségéhez valók.

Magyarországban, mint az 5-dik §-ban említém, a bűnökön kívül (*delicta publ. criminalia*) voltak még más vétségek is, miknek megfenyittetését a tiszti ügyész kérte (*delicta publ. politica*). Ezeket előadva találhatni a magán jogról írott munkákban, például: *Frank: Principia iuris civilis hungarici*, pag. 513; és: a Közigazság törvénye Magyarhonban, II-dik Rész 772-dik lap. Mellyik bírósághoz fognak e vétségek tartozni? véleményem szerint, a mennyiben azok a körülmények változtával lenni meg nem szüntek, vagy a megyei bírósághoz tartozó nagyobb bűnökké nem változtak, a járási testületi bírósághoz fognak tartozni.

A vétségekhez (*Vergehen*) számítandók, s így a járási testületi bírósághoz tartozandók lesznek az Austriában nehéz rendőri áthágásoknak ismert súlyosabb esetei, mik az austriai büntörvénykönyvnek II-dik részében foglaltatnak. Voltak-e Magyarországon hasonló esetek iránti rendeletek, nem tudom, legalább azoknak mindenkitől használható forrását nem ismerem. Büntetlenül hagyni pedig azokat rendezett álladalomban nem lehet, nem szabad; mi okból véleményem szerint czélszerű leendne, a magyar bírákat és jogtudókat azokkal s egyéb kisebb a járási egyes bíróság eleibe tartozandó kihágásokkal

az austriai büntörvénykönyvnek II-része szerint megismer-
tetni, az azok ellen ott rendelt büntetésekkel együtt. Ezek a
jelen dolgozat tárgyát és körét meghaladván, külön füzetben
lennének előadandók, mit, ha e dolgozatom s a jog-térnek
némi felvilágosítására irányzott szándékom nem fog fölösle-
gesnek mutatkozni, rövid idő alatt eszközzésbe veendek.

Záradékul szabad legyen legbensőbb óhajtsommal kap-
csolt ama meggyőződésemet nyilvánítanom, miszerint addig
is, míg a rendes állapot bekövetkeztével országgyűlés utján
lehetend törvényeket alkotni, a magas jogügyi ministeriumnak
hálás elismeréssel említendő igyekezete gyámolítassék jogtu-
dóinknak felvilágosító jegyzeteikkel, s így mellőztessék a bi-
rósági eljárások körül eddig létezett homály és bizonytalanság;
mi nemcsak az által eszközöltetik, hogy a közigazgatási ügyek
elválasztattak a bíróságiaktól, hanem azzal is, hogy a bíróság
eleibe tartozó, polgári és bünvádi tárgyak osztályoztatnak,
s ekkép lehetségessé válik az egy vagy más bíróság illetősé-
géhez való ügyeknek tökéletesb ismeretét megszerezni, mi a
bírák részéről a gyorsabb és jogosb eljárást, az ügyvédek ré-
széről az alaposabb és tömöttebb védelmet eszközlendi a köz-
jónak, mi minden álladalmi intézkedésnek végczélja, nem cse-
kély gyarapításaul.

Országai Széchenyi Könyvtár

Pótlék, a 38-dik laphoz.

A 20-dik §-ban előadott nyilvános erőszakoskodási bün-
esetekhez számítandó a teljhatalmu császári polgári biztos ur-
nak 1850-ki Junius 26-ról kelt hirdetménye szerint: ha valaki
a telegrafi intézetet akármikép gonosz szándékkal megrontja;
büntetése: 6 hótól 1 évig terjedhető börtön; a szándék go-
noszsága és a kár nagyságához képest 1—5 évig nehéz bört-
ön. (*L. Magyar hirlap 1850-ki Junius 29-ki 191-dik szám.*)

E büntényeknek főtárgyalása, s elitélése tehát kisebb fo-
kozatón a járási testületi, nagyobb fokozaton pedig a megyei
bíróóság eleibe fog tartozni.

TARTALOM.

Előszó.

A büntetőjog elemei.

	<i>Lap</i>
1. §. A büntetőjog fogalma	1
2. §. A büntetőjog részei	—

A büntetőjog egyetemies része.

3. §. A büntetőjog alapja	1
4. §. A büntetőjog alanya	3
5. §. A bűn fogalma	4
6. §. A bűn tárgya	6
7. §. A bűnnek kelléke alanyra nézve	8
8. §. A bűnösségnek alanyi belső mértékéről, különösen :	
I. A gonoszságról (dolus).	9
II. A vétkességről (culpa).	12
9. §. A bűnösségnek alanyi külső mértékéről, különösen :	
I. Többek részvétéről a bűnben	13
II. A cselekedetnek okias összefüggéséről (Causalzusammenhang) a bünténynyel	15
10. §. A bűnnek tárgyi mértékéről	17
11. §. A tárgyi és alanyi mértéknek használatáról	19
12. §. A büntetésről általában	—
13. §. A büntetés fajairól	20
14. §. A büntetéseknek egymáshoz viszonyáról	24
15. §. A bírónak teendője a büntetés kiszabása iránt	—
16. §. A büntetés megszűnésének okai	27

A büntetőjog különös része.

	<i>Lap</i>
17. §. A bűnök osztályozásáról	29
18. §. A pártütésről és felségsértésről	30
19. §. A felzundulásról és lázadásról	33
20. §. A nyilvános erőszakoskodásról	34
21. §. A hivatalhatalommal visszaélésről	38
22. §. A nyilvános hitelpapíroknak utánzása és hamisításáról	41
23. §. A pénzhamisításról	42
24. §. A vallásháborgatásról	43
25. §. Az erőszaktételeiről s egyéb paráználkodási esetekről	44
26. §. A gyilkosságról és agyonütésről	45
27. §. A méhmagzat-elhajtásról	48
28. §. Gyermeknek kitételéről	—
29. §. A sebesítésről s egyéb testi sérelemről	49
30. §. A párviadalról	50
31. §. A gyujtogatásról	—
32. §. A lopásról és elsikkasztásról	52
33. §. A rablásról	55
34. §. A csalásról	56
35. §. Kétlős (többes) házasságról	60
36. §. A rágalmazásról	—
37. §. A bűnösök elősegeléséről	61
38. §. A kiutasítottak visszajöveteléről	64
V é g s ó.	65

I g a z i t á s.

a 43. lapon 16. sorban c) helyett d) teendő.

